Сторінка 10

Перевіряємо

1. Які пісні називаємо соціально-побутовими?

Соціально-побутові пісні – це пісні, що відображають важливі аспекти суспільного життя, побуту та праці людей.

Аналізуємо

3. Поясніть, чому соціально-побутові пісні отримали таку назву.

Вони отримали таку назву, тому що їх зміст стосується соціальних явищ і подій, а також побуту та щоденного життя людей.

4. На основі чого здійснено розподіл соціально-побутових пісень на різновиди? Що спільного між цими різновидами?

Розподіл соціально-побутових пісень на різновиди здійснено на основі тематики, як-от козацькі, чумацькі, рекрутські, весільні та інші. Спільне між ними – відображення соціального та побутового життя народу.

5. Які явища суспільного життя відтворено в соціально-побутових піснях? Чи детально в цих творах змальовано якусь подію?

У соціально-побутових піснях відтворено явища, пов'язані з працею, війною, суспільними відносинами, життям селян, козаків, чумаків тощо. Події в них часто змальовано узагальнено, а не детально.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Міркуємо

6. У чому, на вашу думку, цінність і яка причина довговічності соціально-побутових пісень? У чому їхнє пізнавальне значення?

Цінність соціально-побутових пісень полягає в тому, що вони передають історичний і культурний досвід народу. Їхня довговічність зумовлена актуальністю тем і змісту для багатьох поколінь. Вони мають велике пізнавальне значення, оскільки через них можна вивчати життя та світогляд наших предків.

7. Яка ваша улюблена українська пісня? Хто її автор / авторка? Поясніть, як ви розумієте подані слова Миколи Гоголя.

Моя улюблена українська пісня – це "Червона рута" Володимира Івасюка. Ця пісня символізує вічне кохання і віру в щастя. Слова Миколи Гоголя, ймовірно, стосуються того, що пісні є важливою частиною культури, яка передає дух народу та його уявлення про світ.

Сторінка 12

Перевіряємо

1. Прізвища яких козаків згадано в пісні «Ой на горі та женці жнуть»?

Сагайдачний і Хорунжий**.**

2. У пісні відтворено:

В проводи козаків у похід.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

3. Події, про які йдеться в пісні, відбуваються

А улітку.

Аналізуємо

4. Опишіть детально картину, що постає у вашій уяві, коли ви читаєте перші три куплети пісні.

Перша картина, що постає в уяві, – це жнива на горі, де женці збирають урожай, а трохи далі з'являються козаки, які виїжджають на конях. Це сонячний літній день, поле, козацький загін на конях, що рухається повз женців.

5. Що пропонують козаки Сагайдачному? Знайдіть у тексті й зачитайте відповідь ота́мана. Як ця відповідь його характеризує?

Козаки пропонують Сагайдачному випити з ними. Відповідь Сагайдачного: «Ой, дякую, панове молодці, вже я випив!». Це показує його рішучість та відповідальність, адже він контролює себе і не дозволяє відволіктися від обов'язків.

6. Доведіть на основі пісні «Ой на горі та женці жнуть», що народ опоетизовував козаків-оборонців і прихильно до них ставився.

У пісні народ показує свою повагу до козаків-оборонців, зображуючи їх героїчними і готовими до походу. Це свідчить про

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

прихильне ставлення до козаків, адже вони асоціюються із захистом і силою.

7. Якими із запропонованих слів можна передати настрій козаків? Обґрунтуйте вибір кожного слова.

Настрій козаків можна передати такими словами: бадьорий і жартівливий, бо в пісні вони поводяться весело, із впевненістю і готовністю до дій.

8. Знайдіть у пісні вигуки й повтори. Поясніть їхню роль у тексті. Чи допомагають вони, на вашу думку, відтворити злагоджений рух кінноти? Для чого в козацьких піснях часто використовували повтори?

Вигуки та повтори в пісні: "Ой", "Ей", які підсилюють ритм і настрій пісні. Вони допомагають створити відчуття злагодженого руху козаків і додають енергії тексту. Повтори використовувалися в козацьких піснях для підкреслення ритму й настрою, а також для легшого запам’ятовування.

9. В одному з варіантів пісні «Ой на горі та женці жнуть» є такі рядки:

Посередині пан хорунжий,
Під ним кониченько,
Під ним вороненький
Сильне-дужий! Знайдіть у цих рядках постійний епітет. Поясніть, що означає цей прикметник. За потреби скористайтеся словником.

Постійний епітет: вороненький кониченько.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Слово "вороненький" означає чорний, як воронове перо, і передає образ сильного та витривалого коня.

10. Визначте провідний мотив (провідні мотиви) твору.
Провідний мотив твору – це героїзм і бойова готовність козаків, а також їхнє віддане служіння своєму народу.

11. Доведіть, що «Ой на горі та женці жнуть» – козацька пісня.
«Ой на горі та женці жнуть» – козацька пісня, оскільки вона розповідає про козаків, їхні військові походи та підкреслює патріотичні настрої, притаманні козацькій тематиці.

Міркуємо

12. Які почуття, емоції, на вашу думку, приховано в душі Сагайдачного? Поясніть свою відповідь. Яке значення для розуміння внутрішнього стану персонажа має останній рядок пісні – «Не журися!»?
У душі Сагайдачного приховані спокій і впевненість. Він не хвилюється і не дозволяє тривогам захопити його, що видно з його слів «Не журися!». Це свідчить про його вміння залишатися врівноваженим і не піддаватися труднощам.

Сторінка 15

Перевіряємо

1. Козацькі й чумацькі пісні належать до:
Б соціально-побутових.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Пояснення: «вродитися без долі» означає народитися без щасливої долі, коли людині не щастить у житті, не судилося щось хороше чи бажане. Це також може вказувати на складні життєві обставини, які важко подолати.

Сторінка 16

Аналізуємо

6. Що, на вашу думку, могло змусити чумака залишити домівку й зайнятися важким промислом? Яким змальовано життя його сім'ї без господаря?

Чумака могли змусити зайнятися важким промислом потреба забезпечити родину, злидні або необхідність заробітку в умовах важкого економічного становища. Життя його сім'ї без господаря змальовується сумним і важким, де панує самотність і нестача турботи та підтримки.

7. Визначте мотиви твору «Чумаче, чумаче, чого зажурився?». Обґрунтуйте свою відповідь, покликаючись на текст.

Мотиви твору «Чумаче, чумаче, чого зажурився?» включають важкий промисел, самотність і тугу за рідними. Це видно зі слів про те, як чумак журиться через свій складний спосіб життя, постійні подорожі та розлуку з близькими.

Міркуємо

10. Поміркуйте, від чого, на вашу думку, найбільше страждає ліричний герой пісні «Чумаче, чумаче, чого зажурився?» – від

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

важкого промислу, від самотності чи від розлуки з рідними. Що він має на увазі, говорячи такі слова: «Весь вік у дорозі марно літа трачу»?

Ліричний герой найбільше страждає від розлуки з рідними. Це видно зі слів «Весь вік у дорозі марно літа трачу», що вказує на відчуття втрати часу через постійні подорожі й неможливість бути з рідними та насолоджуватися життям із ними.

Сторінка 18

Перевіряємо

1. Що таке пісня-ре́квієм?

Пісня-реквієм – це музичний твір, який відзначає пам'ять про загиблих, часто пов'язаний із сумом і скорботою.

Сторінка 19

Аналізуємо

3. Яку трагічну подію відображено в пісні «Там , під львівським замком»?

Пісня «Там , під львівським замком» відображає трагедію загибелі українських січових стрільців, що були вбиті під Львовом.

4. Що ви дізналися з пісні про родину загиблого січового стрільця?

З пісні дізнаємося, що родина загиблого січового стрільця втрачає сина і відчуває глибоке горе та сум.

5. Як у творі змальовано вроду юного патріота? Чи відчутно в цьому описі

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

авторське ставлення до вояка?
В описі вроду юного патріота змальовано як захоплюючу і героїчну, що підкреслює його молодість і відвагу. Авторське ставлення відчутне через захоплення та сум за загиблим героєм.

6. Знайдіть у тексті й зачитайте рядки, з яких постає образ згорьованої матері. Чи допоміг цей образ передати всенародну скорботу за загиблими? Чому вважають, що під час війни найбільше страждають матері?
Образ згорьованої матері підкреслює глибину скорботи за загиблими. Цей образ допомагає передати всенародну скорботу. Мати найбільше страждає під час війни, бо втрату сина переживає як особисту трагедію.

7. Спробуйте уявити, як батько й мати виховували своїх синів. Які почуття, морально-етичні цінності намагались у них сформувати? Чи став батько прикладом для сина?
Батько й мати виховували своїх синів з почуттями патріотизму та мужності. Вони намагалися сформувати моральні цінності, такі як честь і відданість. Батько, ймовірно, став прикладом для сина.

8. Доведіть, що «Там, під львівським замком» – це пісня-реквієм.
«Там, під львівським замком» – це пісня-реквієм, оскільки вона відзначає пам'ять про

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

загиблих героїв і виражає сум та скорботу за ними.

Міркуємо

9. Чому стрілецькі пісні вважаємо народними, адже більшість із них створили конкретні автори?

Стрілецькі пісні вважають народними, тому що, хоча їх створили конкретні автори, вони швидко стали частиною народної культури, виконувались і передавались усно, ставши частиною народної традиції.

Творче завдання

10. Знайдіть в інтернеті й послухайте стрілецькі пісні «Там, під львівським замком» (виконання – рок-група «Плач Єремії») та «Повіяв вітер степовий»(виконання – Львівський естрадний театр «Не журись!»). Поміркуйте, чим співзвучні ці пісні між собою та з картинами Оксани Оснач «Ой у лузі червона калина» та «А буде син, і буде мати...» , які херсонська художниця написала в 2022 році, перебуваючи в тимчасово окупованому російськими військами місті.

Пісні «Там, під львівським замком» та «Повіяв вітер степовий» схожі в тому, що обидві виражають патріотичні почуття та скорботу. Вони резонують із картинами Оксани Оснач через спільну тематику втрати, героїзму та надії.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Сторінка 20

Перевіряємо

1. Пісня «Йде січове військо» є:
В (маршово-бойовою)

Аналізуємо

2. Мікрофон. Які почуття охоплюють вас, коли ви чуєте пісню «Йде січове військо»? Чому цей твір можна назвати піснею спротиву?
Почуття, охоплюючі при прослуховуванні пісні «Йде січове військо», зазвичай включають патріотизм, гордість і рішучість. Цей твір можна назвати піснею спротиву через його заклик до боротьби і відстоювання національних інтересів.

3. Який провідний мотив утверджено в пісні? Зачитайте рядки, які найповніше розкривають цей мотив.
Провідний мотив пісні – це патріотичний дух і відвага січового війська. Рядки, що розкривають цей мотив: "Йде січове військо, Всі вороги в тривозі, З нас не злякає страх."

4. Які рядки пісні свідчать про те, що боротьба буде нелегкою і не кожен стрілець зможе повернутися живим? Який художній засіб використано в цих рядках?
Рядки пісні про важкість боротьби: "Смерть може нас забрати, Але ми не відступимо." Використано художній засіб: метафора.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

5. З якою козацькою піснею, на вашу думку, споріднений твір «Йде січове військо» мотивами, о́бразами, символікою? Чим відмінні ці твори? Поясніть свою відповідь.

Пісня «Йде січове військо» споріднена з піснею «Заповіт» Тараса Шевченка. Обидва твори мають мотиви боротьби і героїзму. Відмінність: «Йде січове військо» акцентує на військовому поході, тоді як «Заповіт» – на загальному патріотизмі і сподіваннях.

6. Поясніть, у чому актуальність пісні «Йде січове військо» в наш час. Чому вона входить до репертуару багатьох сучасних музичних колективів?

Актуальність пісні «Йде січове військо» полягає в її патріотичному настрої і закликах до боротьби, які резонують з сучасними подіями. Вона входить до репертуару багатьох музичних колективів як символ національної гідності та єдності.

Міркуємо

7. Однією з «родзинок» української мови є те, що вона багата на зменшувальні форми. Навіть слово вороги має зменшувально-пестливу форму – ворожéньки. Наведіть приклад відомого поетичного твору, окрім вивченої сьогодні пісні, у якому використано слово вороженьки. Поміркуйте, чому українці називають так своїх ворогів.

Приклад поетичного твору: У вірші Лесі

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Українки «Лісова пісня» є рядок: "Ворожéньки на мене." Українці називають своїх ворогів так, можливо, через намагання пом'якшити іменування ворогів, надаючи їм певної пестливості, що підкреслює іронічність і зневагу.

8. У чому, на вашу думку, цінність народних соціально-побутових пісень для українців? На основі вивчених народних пісень доведіть або спростуйте твердження, що в сукупності ці пісні відтворюють широку, правдиву картину життя українського народу.

Цінність народних соціально-побутових пісень у тому, що вони відображають реалії життя українців, їхні звичаї, переживання і соціальні проблеми. Ці пісні відтворюють широку картину життя народу, відображаючи різні аспекти повсякденності і традицій.

9. Поясніть, як ви розумієте слова Олександра Довженка про українську пісню, розміщені нижче.

Слова Олександра Довженка про українську пісню: вона є частиною душі народу і важливою для національної ідентичності, виражає глибокі почуття і спільні переживання українців.

Сторінка 23

Аналізуємо

2. Поясніть, у чому особливість будови коломийок. Як потрібно правильно їх

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

читати (виконувати)? Проілюструйте це на прикладі.

Особливість будови коломийок полягає в їхній ритмічній і строфічній структурі: це короткі пісенні твори з римованими рядками, які часто виконуються у формі діалогу або з певним ритмічним повтором. Читати їх потрібно з яскравим ритмом і виразним настроєм, щоб передати характерні емоції.

Приклад:

"Ой не шукай, ой не шукай,
Де моя вулиця, де моя вулиця."

3. Чим коломийки відрізняються від інших жанрів народної лірики?

Коломийки відрізняються від інших жанрів народної лірики своєю жартівливою і веселою манерою, короткою формою і ритмічним віршуванням. Вони часто містять легкий і комічний сюжет.

4. Визначте, які норми народної моралі розкрито в прочитаних коломийках. Що викликає осуд у народному сприйнятті? Чи актуальними на сьогодні є порушені питання?

Норми народної моралі в коломийках розкриваються через осуд неправильних вчинків або негативних якостей, таких як хитрість або лицемірство. Актуальність питань може бути збережена, оскільки ці моральні теми залишаються важливими і сьогодні.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

5. Знайдіть у в’язанці «Дозвілля молоді» й зачитайте коломийку про величезний мистецький потенціал українців. Який художній засіб тут використано?
Коломийка про величезний мистецький потенціал українців:
"Як у нас пісня заведе,
То аж до неба йде."
Художній засіб: метафора.

6. Доведіть на основі прочитаних коломийок, що в них часто використовують гумор. Чому про недоліки людей розповідають не серйозно, а жартома?
Коломийки часто використовують гумор, щоб м'яко критикувати і висміювати людські вади. Недоліки розповідають жартома, щоб уникнути образи і зберегти позитивний настрій.

7. Випишіть із прочитаних коломийок 6-7 колоритних слів (назви тварин, предметів побуту, одягу, об'єктів довкілля), характерних для західних областей України. Що втратять коломийки, якщо ці слова замінити загальновживаними?
• "дружка"
• "вишиванка"
• "калач"
• "багрянець"
• "чоботи"
• "гон"
Заміна їх на загальновживані слова позбавить

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

коломийки локального колориту і національного забарвлення.

Міркуємо

8. Як ви розумієте подане висловлення Івана Франка? Чому митець порівняв коломийки з коштовностями?

Висловлення Івана Франка:
Франко порівняв коломийки з коштовностями через їхню цінність і важливість для народної культури. Коломийки є важливими частинами народної спадщини і мають велику культурну і емоційну цінність.

Сторінка 44

Перевіряємо

1. Визначте на умовній шкалі часу, копи відбуваються події повісті «Захар Беркут».

Події повісті «Захар Беркут» відбуваються у XIII столітті.

2. Які основні види промислу були поширені в тухольській громаді? Оберіть відповідні зображення.

Основні види промислу, поширені в тухольській громаді, включають:
• скотоводство (випас овець) (четверте зображення);
• ремесла і землеробство (друге зображення).

Аналізуємо

3. Розкажіть, що ви дізналися з повісті про тухольську громаду. Спробуйте описати місцевість. Хто стояв на чолі громади?

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Який лад там панував? Чи схвалюєте ви такий устрій?

Тухольська громада в повісті "Захар Беркут" представлена як згуртоване село з демократичним устрієм, де важливі рішення приймаються на громадських зборах. Місцевість описується як гірська, з характерними для Карпат умовами. На чолі громади стояв Захар Беркут. Лад у громаді був організований та справедливий, з дотриманням традицій і правосуддя. Такий устрій можна схвалити, бо він базується на співпраці і взаємоповазі.

4. Чому тухольська громада вирішила прогнати зі своїх земель Тугара Вовка? Чи з усіма прибульцями вона так учиняла? Обґрунтуйте свою відповідь, покликаючись на текст.

Тухольська громада вирішила прогнати Тугара Вовка, бо він був загрозою для їхньої незалежності і миру. З усіма прибульцями громада не чинила так, а лише з тими, хто становив загрозу або порушував їхні закони.

Сторінка 45

5. Поясніть, чи правильно вчинив Захар Беркут, запропонувавши односельцям спочатку вислухати Тугара Вовка на громадському ко́пному суді, а потім ухвалити відповідне рішення. Про що це свідчить?

Захар Беркут вчинив правильно, запропонувавши вислухати Тугара Вовка на

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

громадському суді. Це свідчить про його справедливість і бажання дати кожному можливість висловити свою позицію, що підкреслює демократичний підхід до прийняття рішень.

6. Порівняйте погляди на князівську владу й громадський устрій Тугара Вовка та Захара Беркута. Які докази наводить кожен із них? Погляди кого з них ви поділяєте?

Тугар Вовк підтримує авторитарний лад і підкреслює силу князівської влади, в той час як Захар Беркут відстоює демократичний устрій і права громади. Тугар Вовк наводить приклади своєї сили і влади, а Захар Беркут – приклади справедливості та мудрості. Поділяю погляди Захара Беркута, оскільки демократичний підхід до влади здається більш справедливим.

7. Як Максим Беркут потрапив у полон? Поясніть його слова, звернені до Тугара Вовка: «Хоч і в путах, я все буду вольний чоловік. У мене пута на руках, а в тебе на душі!»

Максим Беркут потрапив у полон, коли він боровся з ворогами і був захоплений. Слова до Тугара Вовка: "Хоч і в путах, я все буду вольний чоловік. У мене пута на руках, а в тебе на душі!" означають, що хоча Максим фізично у кайданах, його дух і гідність залишаються вільними, в той час як Тугар Вовк духовно поневолений.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

8. Від якої ворожої сили боронилася тухольська громада? Чому Захар Беркут поставив перед односельцями завдання не відбити, а розгромити ворога? Як до цього поставилися старійшини?

Тухольська громада боронилася від монгольських завойовників. Захар Беркут поставив завдання розгромити ворога, а не просто відбити напад, щоб забезпечити довготривалий мир і безпеку. Старійшини підтримали це, розуміючи важливість остаточного вигнання ворога.

9. Прочитайте виразно діалог Захара Беркута й Мирослави, починаючи зі слів «Позволь, чесний батьку...» (с. 35, 36). Як Захар Беркут сприйняв звістку про перебування свого сина в полоні та чому назвав Мирославу своєю донькою?

Захар Беркут сприйняв звістку про перебування сина в полоні з великим сумом, але зберіг самовладання. Назвав Мирославу своєю донькою, бо вона була йому дуже дорога і близька як рідна людина.

10. Розкажіть, як поводився Максим Беркут у полоні. Які риси характеру там виявив?

Максим Беркут у полоні поводився гідно, не втративши мужності і впевненості в своїй справедливості. Риси характеру: мужність, рішучість, патріотизм.

11. Чим вас приваблює образ Мирослави? Прокоментуйте її слова: «...я... сирота, я не

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

маю вітця!».
Образ Мирослави приваблює своєю силами духу і стійкістю. Її слова «...я сирота, я не маю вітця!» підкреслюють її самостійність і відвагу в важких умовах.

12. Прочитайте уривок твору від слів «Страшний розрух зробився в селі» до слів «А в селі так тихо, так мертво!» . Чи вдалось автору передати динамізм ситуації, тривожність, страх перед невідомістю? Визначте художні засоби, які використав автор в уривку, та поясніть їхню роль. Епітети метафори порівняння гіперболи уособлення паралелізм.
Уривок "Страшний розрух зробився в селі" передає динамізм ситуації і тривожність через епітети ("страшний розрух"), метафори ("село мертве"), паралелізм ("тихо, так мертво"). Ці засоби підсилюють атмосферу страху і невідомості.

13. Пригадайте й розкажіть, як село Тухля зустріло вояків Чингісхана. Чому Бурунда-бегадир назвав Тугара Вовка подвійним зрадником?
Село Тухля зустріло вояків Чингісхана з великою відвагою і хитрістю. Бурунда-бегадир назвав Тугара Вовка подвійним зрадником, бо той спочатку підтримував монголів, а потім перейшов на бік тухольців.

14. У чому виявилися мужність і бойове мистецтво тухольців? Розкажіть про їхній задум перехитрити ворога та чи вдалося їм

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

це.
Мужність і бойове мистецтво тухольців виявилися у їхній здатності перехитрити ворога, використовуючи тактику засідки і хитрощів. Задум був успішним, оскільки їм вдалося розгромити монголів.

15. Знайдіть у тексті повісті приклади діалектизмів та історизмів. Для чого їх ужито у творі? Чи допомогли вони відтворити особливості побуту й місцевий колорит?
Діалектизми та історизми в тексті, такі як "ґон", "гніздо", допомагають відтворити місцевий колорит і особливості побуту, надаючи твору автентичності.

Міркуємо

16. Що означає слово волелюбний? Поміркуйте, чи можна назвати тухольців волелюбними.
Слово "волелюбний" означає прагнення до свободи і незалежності. Тухольців можна назвати волелюбними, оскільки вони борються за свою свободу і незалежність.

17. Якою, на вашу думку, має бути людина, що очолює державу чи громаду? Які саме риси характеру Захара Беркута дали змогу йому стати очільником Тухольщини?
Людина, що очолює державу чи громаду, повинна бути мудрою, справедливою, рішучою і мати високі моральні якості. Риси

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Захара Беркута, такі як мудрість, справедливість і рішучість, допомогли йому стати ефективним лідером.

Сторінка 58

Перевіряємо

1. Установіть відповідність.

1 «Беркути додержують слова навіть ворогові й зрадникові». – Б Захар Беркут

2 «І що найдужче мене лютить, так се те, що погинемо без бою, без слави, мов коти, кинені в ставок!» – А Бурунда-бегадир

3 «Я ніякого такого слова не знаю, але скажу тобі виразно, що хоч би й знав, то не сказав би тобі...» – Тугар Вовк

4 «Вернися, таточку! Лишися тут, між своїми людьми! Стань між ними до бою з наїзниками...» – Д Мирослава

Аналізуємо

2. Зачитайте діалог, у якому Захар Беркут обговорює з тухольцями пропозицію Тугара Вовка Чому Захар Беркут відхилив пропозицію боярина? Як ви до цього ставитеся?

Захар Беркут відхилив пропозицію Тугара Вовка, оскільки він не хотів приймати умови, які принижують честь і незалежність тухольців. Беркут вважав, що боротьба за свою свободу і гідність важливіша за тимчасовий мир чи компроміс. Я вважаю, що його позиція справедлива, оскільки вона

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

підкреслює важливість гідності та самостійності у важких ситуаціях.

Сторінка 59

3. Чому Захар Беркут навіть тоді, коли ворога майже знищено, не приймає пропозиції Бурунди? Як розумів ватажок свій обов'язок перед громадою, коли йшлося про долю його сина?

Захар Беркут не приймає пропозиції Бурунди, навіть коли ворога майже знищено, через свою принциповість і відданість громаді. Він вважає, що справжня перемога полягає в захисті свободи і гідності, а не в мирному договорі з ворогом. Як ватажок, Беркут розумів свій обов'язок перед громадою як обов'язок забезпечити її незалежність і честь, навіть якщо це означає втрату особистого.

4. Мікрофон. Як ви розумієте слова, які сказав Максим Тугарові Вовку: «Нащо тут великої сили, де сама природа стінами та скалами спиняє вас?».

Максим Тугарові Вовку говорить, що справжня сила не тільки в чисельності або військовій могутності, а в природних перешкодах, які сама природа ставить перед ворогами. Це підкреслює, що навіть без зовнішньої допомоги або великої сили, природні умови вже є потужним захистом.

5. Перед яким вибором стоїть Мирослава? Чи любить вона, на вашу думку, свого батька? Чому вона діє всупереч його волі?

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Мирослава стоїть перед вибором між лояльністю до батька та своєю власною любов'ю і бажанням. Вона любить батька, але відчуває, що його рішення можуть загрожувати її коханому. Діє всупереч волі батька через глибоке почуття і бажання захистити коханого

6. Чи згодні ви з тим, що в поведінці Тугара Вовка інколи проявляються позитивні якості? Доведіть свою відповідь, покликаючись на текст.

В Тугара Вовка інколи проявляються позитивні якості, такі як стратегічне мислення і рішучість. Однак ці якості часто сприймаються через призму його зрадництва і особистих амбіцій. Текст підкреслює його хитрість і відсутність справжньої чесності.

7. Знайдіть у повісті й зачитайте один із пейзажів. Яка його роль у тексті?

Один із пейзажів у повісті описує красу гірської місцевості та природи, що підкреслює гармонію між людьми і природою. Пейзажі створюють атмосферу і додатково підкреслюють значення природних умов у боротьбі тухольців.

8. Визначте елементи сюжету повісті «Захар Беркут».

• Експозиція: Опис життя тухольців і вступ до конфлікту.

• Зав’язка: Напад Тугара Вовка на тухольську громаду.

• Розвиток дії: Плани тухольців і стратегічна

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

боротьба.
• Кульмінація: Бій з ворогами та стратегічний обман.
• Розв’язка: Перемога тухольців і відновлення спокою.

9. Прочитайте запропоновані нижче мотиви повісті. Які події твору та які персонажі пов’язані з цими мотивами?
• Згуртованість народу: Об’єднання тухольців для боротьби.
• Відданість народній справі: Вірність і боротьба за свободу.
• Вибір у складній життєвій ситуації: Вибір Мирослави між батьком і коханим.
• Гармонія людини й природи: Природа як захист і частина боротьби.
• Уміння долати перешкоди: Перемога через хитрість і стратегічне планування.
• Здобуття влади й багатства шляхом зрадництва: Зрада Тугара Вовка.

10. Прочитайте виразно останнє звернення Захара Беркута до тухольців (с. 57–58). Перекажіть його усно від третьої особи. Знайдіть і прочитайте слова Захара Беркута, які є ідеєю (основною думкою) повісті.
Останнє звернення Захара Беркута до тухольців (с. 57–58) можна передати так: Захар Беркут закликає своїх односельців до єдності та боротьби за свободу, підкреслюючи важливість гідності і незалежності. Основна ідея його слів – захист

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

гідності і свободи над будь-якими компромісами.

11. Схарактеризуйте образ Захара Беркута за поданим нижче планом. Чому, на вашу думку, автор назвав свій твір іменем цього персонажа?

3. Образ Захара Беркута
4. Ватажок тухольської громади: Лідер і захисник.
5. Перевага громадських інтересів над особистими: Відданість громаді.
6. Народна мудрість і розсудливість: Розуміння ситуації і мудрі рішення.
7. Чесність персонажа: Принциповість і відсутність корупції.
8. Заклик до єдності в боротьбі з ворогами: Об'єднання людей проти загрози.
9. Мрії героя про майбутнє: Бажання миру і свободи для наступних поколінь.

Автор назвав твір іменем Захара Беркута, оскільки він є символом сили, мудрості і відданості народним ідеалам.

Сторінка 60

Міркуємо

14. Чому Захар Беркут пророкує тяжкі випробування своєму народові? Чи справдилися його передбачення?

Захар Беркут пророкує тяжкі випробування своєму народові через те, що війна і боротьба за свободу завжди несуть великі страждання. Його передбачення справдилися, оскільки

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

тухольці дійсно зіштовхнулися з важкими випробуваннями під час і після битви.

15. Чи згодні ви з тим, шо образ Захара Беркута є найбільш трагічним у повісті, оскільки саме йому доводилось обирати між життям свого сина й інтересами громади? Поясніть свою відповідь.
Образ Захара Беркута може бути вважатися трагічним, оскільки він змушений вибирати між порятунком сина і інтересами громади. Це вибір між особистими почуттями і громадським обов'язком, що підкреслює його трагічність.

16. Кожна людина повинна усвідомлювати наслідки, які може спричинити той чи той її вчинок. До яких наслідків призвели вчинки Тугара Вовка? Поміркуйте, чи усвідомив він свою провину.
Вчинки Тугара Вовка призвели до зради і знищення довіри. Його дії спровокували конфлікти і загострили боротьбу. Тугар Вовк не усвідомив повністю свою провину, оскільки він продовжував переслідувати свої амбіції та цілі без роздумів про наслідки.

17. Визначте кілька найважливіших факторів,допомогли тухольцям знищити ворога. Яке значення серед цих факторів має патріотизм? А що, на вашу думку, сьогодні допомагає українцям / українкам боронити рідну землю?
Найважливіші фактори, які допомогли тухольцям знищити ворога, включають

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

патріотизм, стратегічне планування, єдність громади та знання місцевості. Патріотизм грав ключову роль, оскільки надихав людей на відданість і героїчну боротьбу. Сьогодні патріотизм, міжнародна підтримка, стратегічне планування та єдність суспільства допомагають українцям боронити рідну землю.

Творчі завдання

20. Доберіть 5 прислів'їв чи приказок, якими можна було б змалювати персонажів повісті. Наприклад: 1. Без доброго командира військо – отара. 2. Не копай іншому ями, бо й сам упадеш.

• Без доброго командира військо – отара.
• Не копай іншому ями, бо й сам упадеш.
• Вовка ноги годують.
• Краще один раз побачити, ніж сто разів почути.
• Хто не ризикує, той не п'є шампанського.

21. Напишіть есе (7–8 речень) на одну з тем: «Подих століть», «Захар Беркут – патріот Русі-України», «Незламність і стійкість тухольської громади».

Есе на тему "Захар Беркут – патріот Русі-України"

Захар Беркут є яскравим символом патріотизму та відданості своєму народу. Його життя і боротьба за свободу Тухлі відображають глибоке почуття любові до рідної землі і готовність жертвувати всім заради її захисту. Вибір між особистими

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

почуттями і громадським обов'язком підкреслює його справжню відданість національним інтересам. Як ватажок громади, він виявляє мудрість, хоробрість і рішучість, що надихає інших боротися за свободу. Його ім'я стало символом незламності та боротьби за права і гідність. Образ Захара Беркута є уроком для наступних поколінь про те, як важливо любити свою країну і бути готовим до самопожертви заради її процвітання.

Сторінка 61

Перевіряємо

1. Назвіть характерні ознаки повісті.

• Розгорнутий сюжет.
• Середня кількість сторінок.
• Глибокий розвиток персонажів.
• Концентрація на певному періоді або події.
• Можливе поєднання вигаданих і реальних елементів.

2. Яку повість називають історичною?

Історичною повістю називають твір, що відтворює історичні події, постаті та обставини, часто з елементами художнього вигадки для більш яскравого зображення історичної реальності.

Аналізуємо

3. Які історичні події покладено в основу повісті «Захар Беркут»?

• Захист тухольської громади від монголо-татарської навали.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

• Виступ народного героя Захара Беркута проти ворожих загарбників.

4. Доведіть, що твір «Захар Беркут» – це історична повість.

• Використання реальних історичних подій, зокрема монголо-татарської навали.
• Відтворення соціальної та політичної ситуації того часу.
• Підкреслення героїзму та боротьби українського народу за незалежність.

5. Чим відрізняється історичний художній твір від наукового викладу історичних подій?

• Історичний художній твір: включає вигадані елементи, літературний стиль, художні прийоми для створення емоційного впливу і візуалізації історії.
• Науковий виклад: об'єктивний, точний і детальний аналіз подій, базується на фактичних даних і дослідженнях без художнього оформлення.

Сторінки 67-68

1. Визначте на умовній шкалі часу, коли відбуваються події оповідання «Маленький дзвонáр із Конотопу».

Події оповідання «Маленький дзвонáр із Конотопу» відбуваються в **XVII столітті**.

2. Дідуся Якима із Конотопу було:

В. Пожежним сторожем

3. Яке слово потрібно поставити на місці пропуску в поданому уривку? Комусь з

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

героїв оповідання належать ці слова? За якої ситуації їх сказано?
У пропуск слід вставити слово **"дзвони"**.
Ці слова належать **дідусеві Якимові**. Він говорив їх, коли ситуація вимагала вжити рішучих дій для захисту міста Конотоп від загрози. Це було сказано під час тривожної ситуації, коли він був готовий використати дзвін для того, щоб сповістити людей про небезпеку і зібрати їх на захист.

4. Дайте відповіді на запитання:
Яке доленосне для України питання вирішувалося під Конотопом?
Під Конотопом вирішувалося питання боротьби за незалежність України від Московського війська. Ця битва мала стратегічне значення в протистоянні українського війська під проводом гетьмана Івана Виговського та московських військ.
Хто об'єднався навколо гетьмана Івана Виговського в битві проти московського війська?
Навколо гетьмана Івана Виговського об'єдналися українське козацтво, шляхта та іноземні союзники, зокрема кримські татари, які допомагали у битві проти московського війська.
Які епітети використовує автор, розповідаючи про Конотоп та про військо полковника Гуляницького? Яка роль цих епітетів?
Автор використовує епітети, щоб підкреслити величність і значущість подій, а також героїчність захисників Конотопу. Наприклад, Гуляницьке військо часто описується як

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

відважне, рішуче, непохитне. Ці епітети допомагають створити патріотичну атмосферу та показати моральну силу українців у боротьбі за свободу.

5. Розкажіть, які громадські обов'язки були в діда Якима під час наступу московського війська на Конотоп. Чи легкою була ця робота? Як про це сказано в тексті?

Дід Яким був відповідальний за сигнальну службу – сповіщав про небезпеку за допомогою дзвонів. Його робота полягала в тому, щоб вчасно бити на сполох, попереджаючи містян про наближення ворога. Робота не була легкою, оскільки вона вимагала постійної пильності та відповідальності, адже від його дій залежала безпека міста. У тексті про це сказано так: "Дід Яким завжди був на своєму посту, навіть у найважчі моменти".

6. Чи страшно було Павликові залишатися самому на дзвіниці? Для підтвердження відповіді зачитайте уривок із твору.

Так, Павликові було страшно залишатися самому на дзвіниці, але його почуття обов'язку та сміливість перемогли страх. У творі це описано так: "Павликові було страшно, але він не міг дозволити собі втекти. Він знав, що якщо не підніме тривогу, все місто може загинути".

7. До якої хитрості вдалися московські війська, щоб уночі прокрастися до міста? Розкажіть детально, хто і як саме їм

NAKLMKA-DOMA.ORG

перешкодив це зробити.
Московські війська намагалися прокрастися до міста вночі, використовуючи тишу та темряву, щоб залишитися непоміченими. Вони сподівалися, що жителі Конотопа не помітять їхнього наступу. Проте Павлику вдалося помітити ворогів і вчасно забити на сполох, сповістивши містян про небезпеку. Це дало можливість конотопцям підготуватися до оборони.

8. Випишіть дієслова з уривку, які відтворюють динамізм і напруженість ситуації:

- кинувся
- вхопився
- почав
- тягнув
- налягати
- розгойдувати
- похитнулось
- кидався
- дрижали
- озвався

Ці дієслова допомагають передати напругу та динаміку сцени, коли Павлик намагається з усіх сил бити в дзвін, щоб сповістити про наближення ворогів.

9. Доведіть, що дід Яким був не тільки працьовитим, відповідальним, відданим своєму місту, а й турботливим і дбайливим стосовно Павлика.
Дід Яким не тільки відповідально виконував свої обов’язки щодо сигналізації, але й

МАТЕМАТІКА-ДОМА.ORG

турбувався про Павлика. Він розумів, що хлопцеві важко та страшно залишатися на дзвіниці, але постійно підтримував його словами та власним прикладом. Дід Яким підбадьорював Павлика та навчав його, як справлятися з відповідальністю.

10. Знайдіть у тексті й випишіть одне речення, яке, на вашу думку, навіює гордість за оборонців рідної землі.
"Місто не здавалося – мужні воїни та прості мешканці боролися до останнього, захищаючи кожен куточок своєї землі."

11. Доведіть, що твір «Маленький дзвонар із Конотопу» – історичне оповідання.
Твір «Маленький дзвонар із Конотопу» є історичним оповіданням, оскільки описує реальні історичні події – оборону Конотопа під час битви українського війська з московськими військами. У творі показано боротьбу простих людей та воїнів за свободу та незалежність рідної землі. Автор використовує історичні деталі, такі як конкретні місця, події та персонажі, що робить оповідання реалістичним і наближеним до фактів.

12. Поясніть на прикладі творів «Маленький дзвонар із Конотопу» та «Захар Беркут», чим повість відрізняється від оповідання. У якому з названих творів ширше відтворено колорит епохи?
Повість зазвичай має складнішу структуру, більше персонажів і детально описує події та розвиток характерів. У творі «Захар Беркут»

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Івана Франка детально відтворено історичний колорит епохи, розкрито широкі історичні події та соціальні відносини того часу. Натомість «Маленький дзвонар із Конотопу» як оповідання зосереджене на одній конкретній події та кількох головних героях.

13. Чому, на вашу думку, конотопці не здавалися, а продовжували захищати своє місто?

Конотопці не здавалися, тому що боролися за свою свободу, за рідну землю і за майбутнє своїх дітей. Їхня любов до Батьківщини, а також відданість своїм товаришам і місту надавали їм сили протистояти ворогам, навіть коли ситуація здавалася безнадійною.

14. Чому вчинок маленького дзвонаря можна вважати героїчним?

Вчинок маленького дзвонаря можна вважати героїчним, оскільки Павлик, попри свій страх і фізичну слабкість, не здався і підняв тривогу, що врятувало місто від раптового нападу ворога. Він проявив надзвичайну мужність і відвагу, зумівши виконати свою місію у найскладніший момент.

15. Що спільного між жителями Конотопа й Тухлі? Чи можна вважати, що вони уособлюють усю Україну в свою історичну епоху?

Жителі Конотопа і Тухлі мають багато спільного – це прості люди, які готові захищати свою рідну землю від ворогів, об'єднуючись для боротьби. Їхня рішучість, мужність і відданість є прикладом

МЕДИЧКА-ДОМА.ORG

патріотизму та самовідданості. Вони уособлюють український народ, який у різні епохи історії завжди боровся за свою незалежність і свободу.

Сторінки 87-88

1. Розгадайте ребуси. Який зв'язок цих слів із повістю «Щедрий вечір»?

Ребуси розшифровуються як:

- перший – "падіння",
- другий – "дзвін",
- третій – "ніч".

Ці слова можуть бути пов'язані з важливими подіями повісті «Щедрий вечір», як-от драматичні чи символічні моменти, що відбуваються вночі або пов'язані з дзвоном чи падінням певних надій.

2. З'ясуйте, які деталі згадано в другому і четвертому розділах повісті.

У другому розділі згадуються такі деталі:

- **зошити**,
- **олівець**,
- **трамвай**,
- **блокнот**.

У четвертому розділі згадуються:

- **мед**,
- **дзвін**,
- **квіти**,
- **гриби**.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Переказ епізодів:

Епізод 1. Порятунок куріпки та її малят.

Михайлик разом із Любою знайшли куріпку, яка потребувала допомоги. Вони рішуче взяли на себе відповідальність за порятунок пташки і її малят, турботливо доглядаючи за ними.

Епізод 2. Зустріч Михайлика і Люби першого дня в школі.

Михайлик і Люба вперше зустрілися в школі, їхня перша розмова була наповнена взаємною цікавістю та дружелюбністю, що згодом поклало початок їхній щирій дружбі.

4. Мікрофон. Які враження справила на вас повість «Щедрий вечір»? Що вам сподобалося найбільше?

Повість «Щедрий вечір» справила на мене приємне враження своєю добротою, щирістю і теплотою. Найбільше мені сподобалася взаємодія між головними героями, їхня турбота одне про одного та відповідальність, яку вони проявляли, навіть будучи дітьми.

5. Визначте, які твердження суперечать змісту повісті, а які – ні.

• А. Михайлика возили до бібліотеки по книжки, бо хлопець нічого не хотів читати.

Ні – Михайлик дуже любив читати і цікавився книгами.

• Б. Люба мала гарний голос, багато часу вона проводила в лісі, любила й оберігала природу.

Відповідь: **Так** – Люба дійсно любила природу і часто допомагала тваринам.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

• В. Діти збирали в лісі цвіт липи, щоб купити зошити.
Відповідь: **Так** – це було однією з їхніх ініціатив.
• Г. Батьки сварили Михайлика за те, що він пише п'єси, та хотіли бачити його гарним столяром чи лісником.
Відповідь: **Ні** – батьки не були проти його творчих захоплень.

6. Поділіться своїми спостереженнями стосовно Михайлика (чим він захоплюється, що його цікавить, як ставиться до людей і довкілля, що допомагає батькам, чи любить учитися, читати тощо).
Михайлик – допитливий і творчий хлопець. Він захоплюється природою, любить писати п’єси, допомагає тваринам, як-от куріпці, яку врятував із Любою. Він цікавиться книгами, полюбляє навчатися і з великим захопленням вивчає навколишній світ. Михайлик завжди готовий допомогти друзям і проявляє доброту та чуйність у всьому, що робить.

7. Про що розмовляла Люба, коли зустріла Михайлика? Про що діти спілкувалися під час прогулянки на природі?
Коли Люба зустріла Михайлика, вони обговорювали їхні захоплення, а також майбутні плани на навчання. Під час прогулянки на природі діти говорили про любов до природи, обмінювалися думками щодо пізнання світу, розповідали одне одному про свої мрії та бажання.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

8. Розкажіть про дружбу Михайлика й Люби. Чи мали вони спільні інтереси? Які якості допомогли їм стати добрими друзями? Чи ділилися секретами?
Михайлик і Люба мали спільні інтереси: обидва любили природу, були чуйними й відповідальними. Вони з легкістю знайшли спільну мову, адже обидва були щирими та відкритими дітьми, які завжди були готові допомогти одне одному. Їхня дружба була глибокою, бо вони ділилися своїми мріями й переживаннями, не маючи таємниць одне від одного.

9. Чи можна Михайлика й Любу назвати захисниками довкілля? Як діти реагували на дії та слова дядька Сергія?
Михайлика й Любу справді можна назвати захисниками довкілля, адже вони турбуються про природу і намагаються врятувати тварин, як-от куріпку. Вони не байдужі до стану довкілля, підтримують його захист і часто виявляють свою любов до природи. На дії та слова дядька Сергія діти реагували негативно, бо він не поважав природу й поводився з нею грубо, на що Михайлик і Люба відповідали протестом.

10. Як діти поводили себе в лісі під час грози? Чому Михайлик назвав себе «пустою головою»? Що в його поведінці було небезпечним для життя?
Під час грози діти не одразу зрозуміли небезпеку. Михайлик назвав себе «пустою головою», бо він спершу не звернув уваги на загрозу блискавки й сильного вітру, що могли

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

бути небезпечними для життя. Його поведінка була нерозважливою, оскільки він не сховався під час грози й ризикував своїм життям, перебуваючи на відкритому просторі.

11. Прочитайте виразно вголос уривок від слів «– Ти не бійся, – заспокоював я Любу» до слів «– Михайлику, нам треба сховатися» (с. 74). Знайдіть тут приклади персоніфікації. Які художні образи ви помітили?

В уривку є приклади персоніфікації, коли природні явища або предмети наділяються людськими властивостями. Наприклад, вітер і дощ «розмовляють» або «гніваються». Це допомагає створити відчуття напруженості й небезпеки. Також в уривку є образи страху, що символізують природні стихії, яким діти повинні протистояти.

12. Що відчував Михайлик, коли збирався до школи? Зачитайте опис природи, який допоміг автору передати ці відчуття (с. 79).

Михайлик відчував тривогу та захоплення водночас, коли збирався до школи. Природа ніби віддзеркалювала його емоції, зображуючи ранок як щось нове й невідоме. Опис ясного неба і легкого вітру передає відчуття нових починань і очікування на щось важливе в житті.

13. Прочитайте уривок із повісті «Коридором пробігає Цибуля» до слів: «У цей час задзвонив дзвін уже на урок» (с. 82–83). Чи дотепним, на вашу думку, був

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

«жарт» Цибулі? Оцініть поведінку Михайлика й реакцію Люби в цій ситуації.
«Жарт» Цибулі не був дотепним, адже він скоріше прагнув насміхатися з інших дітей, а не викликати справжній сміх. Михайлик і Люба не підтримали цей жарт і реагували на нього стримано, що свідчить про їхню зрілість і розуміння, що такі жарти можуть бути образливими.

15. З'ясуйте, про що саме йдеться в поданих нижче образних висловах.

- **«У кулуні я мало не поздоровкався із стовпом.»**
  Це означає, що герой ледве не зіткнувся зі стовпом через свою необережність.
- **«За яром обізвався грім.»**
  Грім тут уособлює раптовий спалах грози чи бурі.
- **«Літо збігло, як день.»**
  Цей вираз означає, що літо швидко минуло.
- **«На душі в мене було таке, наче я не з куріпкою, а із самим сонцем зустрівся.»**
  Це символізує радість і піднесення.
- **«Синє небо і другий дзвін під ім'я образу жимали мою зажуру.»**
  Цей образ вказує на те, як краса природи може заспокоювати і знімати тривогу.
- **«У мене вухо і душа тремтять.»**
  Це виражає відчуття внутрішнього хвилювання і чутливості до зовнішніх подій.

18. Що вам сподобалося в стосунках Михайлика й Люби? Чи хотіли б ви мати

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

таких друзів?
Михайлик і Люба були щирими й відданими друзями, які завжди допомагали одне одному і ділилися найважливішим. Їхні стосунки ґрунтувалися на довірі й взаємній повазі, що робило їх дружбу особливою. Мати таких друзів було б дуже цінним, адже це справжня підтримка у важливі моменти.

19. Чому, на вашу думку, сучасні підлітки значно менше приділяють уваги довкіллю та природі, ніж головні герої повісті «Щедрий вечір»? А чи любите ви спостерігати за природою?
Сучасні підлітки більше захоплюються технологіями та соціальними мережами, що може зменшувати їхній інтерес до природи. Однак природа залишається важливою частиною життя, і спостерігати за нею – це корисний і захоплюючий досвід, який може навчити багато чого про гармонію і красу світу.

20. Чому М. Стельмахова «Щедрий вечір» має виявитися автобіографічною? Що, на вашу думку, спільне між Михайликом та автором твору?
Михайлик є втіленням самого автора, Михайла Стельмаха, оскільки його інтереси, захоплення та ставлення до життя перегукуються з тим, як сам автор ставився до природи й людей. Образ Михайлика є проекцією дитинства Стельмаха, що робить цей твір частково автобіографічним.

Сторінки 90-91

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

1. Мати проводжала сина в дорогу:
А. рано-вранці

2. Що символізує вишитий рушник в українській культурі? Чи є він оберегом? Під час яких народних обрядів його використовують? Які ще обереги ви знаєте?
Вишитий рушник в українській культурі символізує життєвий шлях, родинні цінності, любов і турботу матері. Він є сильним оберегом, який захищає від зла і нещасть, особливо коли мати вишиває його для своїх дітей. Вишиті рушники використовують під час багатьох народних обрядів: на весіллях (як символ подружнього щастя), при хрещенні, при проводах у далеку дорогу або під час важливих подій, як-от прощання з рідним домом.
Оберегами в українській традиції також є вишиванка, різні талісмани та прикраси, наприклад, ляльки-мотанки, які мають захищати від негараздів і дарувати благополуччя.

3. Уявіть образи, змальовані в поезії «Пісня про рушник», та створіть словесний малюнок до кожної строфи.
Перша строфа: Мати, схилившись над вишиттям, уважно працює над рушником. Її рухи спокійні та ніжні, вона вишиває з любов'ю, додаючи кожен візерунок із турботою. Біля неї стоїть син, який спостерігає, як мати готує йому цей важливий подарунок.
Друга строфа: Ранній ранок. Син із

MATEMATIKA-DOMA.ORG

рушником у руках стоїть на порозі рідного дому. Навколо все ще тиша, лише мати проводжає його, благословляючи в далеку дорогу. Своїм рушником вона ніби вкриває його долю.
Третя строфа: У далекій дорозі син згадує мамину турботу і вишитий рушник, який став для нього надійним оберегом. Його думки повертаються до рідної хати й матері, яка завжди чекатиме на його повернення.

4. Про яку дорогу розповідає ліричний герой? Куди, на вашу думку, він вирушає?
Ліричний герой розповідає про життєвий шлях, на який його проводжає мати. Він вирушає в доросле життя або в далеку подорож, можливо, на службу, навчання або просто для досягнення своїх цілей. Ця дорога є символом його майбутніх випробувань, але рушник матері слугує йому як оберіг, який дає сили та підтримку.

5. Наведіть із вірша слова, які свідчать про беззаперечну любов ліричного героя до матері та до рідного краю. Що він хоче бачити на рушникові, який вишила мати?
Слова з вірша, що свідчать про любов до матері: **«незрадлива материнська ласкава усмішка»**, **«ти до мене і в сни йдеш»**. Ці рядки показують, що син з великою ніжністю й турботою ставиться до своєї матері, пам'ятає її завжди, навіть у снах.
На рушникові він хоче бачити **«і дитинство, й розлуку, й вірну любов»**, що символізує його бажання мати зв’язок із рідним домом,

МЕНІ ТУТ ДОМА.ORG

пам'ять про минулі щасливі моменти й любов, яку він відчував до рідного краю.

6. Попрацюйте в парах. Хтось із вас має виписати з вірша епітети, а хтось – метафори. Визначте спільно їхню роль у творі.

Епітети: «незрадлива усмішка», «ласкава усмішка», «червоними і чорними нитками», «дорога далека».

Метафори: «ти в дорогу далеку мене на зорі проводжала», «вишивала мені рушник на долю».

Роль епітетів і метафор: Епітети підсилюють вираження почуттів, додають яскравості й емоційної глибини віршу. Метафори створюють поетичний образ життєвого шляху й передають глибину зв’язку між матір'ю і сином через символ рушника. Ці художні засоби допомагають передати силу материнської любові й надають віршу глибокого емоційного звучання.

7. Для чого мати, випроводжаючи сина в далеку дорогу, дає йому вишитий рушник? Уявіть, які почуття полонили в цей момент її душу.

Мати дає синові вишитий рушник як символ своєї любові, турботи й оберега. Цей рушник не тільки має практичну цінність, але й духовну: він є символом материнської любові та підтримки на життєвому шляху. Почуття, які полонили її душу в цей момент, можуть бути різними: тривога за долю сина, радість за його майбутнє, печаль через розлуку,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

журба, любов, гордість і надія на те, що син буде під її захистом навіть далеко від дому. Мати, вишиваючи рушник, вкладає в нього свої найкращі побажання для сина.

8. Як ви розумієте слова «І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю...»? Про який біль тут ідеться? Хто або що його може завдати?

Ці слова означають, що на рушнику оживають спогади про рідний дім, дитинство та близьких людей, які залишають глибокий слід у душі. Біль тут символізує відчуття розлуки, смутку за тим, що залишається позаду, і ностальгію за рідним краєм. Цей біль пов'язаний із прощанням з домом і близькими людьми, яких герой залишає, вирушаючи в далеку подорож. Він також може бути викликаний усвідомленням, що життя може змінитися, і вже не все буде так, як раніше.

9. Поміркуйте, чому «Пісня про рушник» набула великої популярності як в Україні, так і за її межами. Що можуть уявляти чи відчувати, слухаючи цей твір, ті, хто давно виїхав з України?

«Пісня про рушник» набула великої популярності завдяки своїй глибокій символічності, яка торкається тем родинних зв’язків, материнської любові та відданості рідному краю. Для українців у всьому світі рушник є не просто тканиною, а символом любові, традицій і духовної спадщини. Ті, хто давно виїхав з України, слухаючи цю пісню, можуть відчувати ностальгію, сум за рідним

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

домом і своїми близькими. Вони уявляють своє дитинство, батьків, рідний дім і місця, де вони виросли. Пісня торкається глибоких емоцій і спогадів, які роблять її близькою для кожного, хто відчув розлуку з рідним краєм.

Сторінки 92-93

1. Яку сільськогосподарську культуру згадано у вірші?
У вірші згадується **кукурудза**.

2. Поезія Андрія Малишка «Чому, сказати, й сам не знаю...» також має назву:
В. «Стежина».

3. Прочитайте третю строфу вірша. Провідним художнім засобом у цій строфі є:
А. Гіпербола.

Аналізуємо

4. Мікрофон. Які почуття пробуджує у вас поезія «Чому, сказати, й сам не знаю...»? Який настрій сповнює ліричного героя?
Поезія «Чому, сказати, й сам не знаю...» пробуджує відчуття ностальгії, туги за рідним домом і дитинством. Ліричний герой переживає смуток за минулим, але водночас його серце сповнене теплими спогадами про рідний край. Настрій у поезії меланхолійний, із відтінком печалі за тим, що минуло.

5. У житті ліричного героя було безліч стежок. А яка з них на вашу думку є найріднішою для нього? Що вона символізує? Чим зміг він зберегти її у

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

своєму серці?
Найріднішою для ліричного героя є стежка до рідної домівки – до батьківського дому. Вона символізує зв’язок із родиною, дитинством, корінням, і є дорогою, якою він часто повертався до рідної оселі. Ліричний герой зміг зберегти цю стежку у своєму серці через любов до рідного краю та пам'ять про материнську любов.

6. Установіть відповідність і поясніть, яку роль відіграють образи-символи у вірші.

- **Вечір** – А. Труднощі.
- **Ворота** – Б. Дитинство.
- **Вода** – В. Плин часу.
- **Дощ** – Г. Надія, оптимізм.
- **Сонце** – Д. Життєвий вибір.

Образи-символи у вірші відіграють важливу роль, допомагаючи передати внутрішній стан ліричного героя. Вони символізують різні етапи життя та переживання героя.

7. Як ви розумієте подані нижче рядки з твору? Що постає у вашій уяві, коли ви їх читаєте? Яку думку хотів передати автор кожним рядком?

- **«Кудись пішла, не повертає»** – Стежка, якою йшов ліричний герой, символізує його минуле, яке вже не повернеться. Це рядок про неминучість змін і плин часу.
- **«Дощами мита-перемита»** – Стежка очищується дощами, це символ оновлення й надії, але також може натякати на труднощі життя.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- **«Нема кінця їй в темнім лузі»** – Стежка символізує життя, яке продовжується, хоча майбутнє залишається невідомим.
- **«Одним одна була воріт»** – Цей рядок підкреслює унікальність і неповторність рідного дому та його важливість для ліричного героя.

8. Чому ліричний герой, згадуючи про стежку в рідному краї, відчуває «ревні болі й певний жаль»?
Ліричний герой відчуває «ревні болі й певний жаль» тому, що стежка, якою він колись ходив, символізує його минуле, дитинство і рідний дім, до яких він не може повернутися. Це викликає у нього почуття втрати та смутку за тим, що вже не повернеться.

9. Поясніть, як ви зрозуміли виражену основну думку поезії.
Основна думка поезії полягає в тому, що життя – це постійний рух уперед, але разом із цим важливо пам’ятати про своє коріння, рідний дім і людей, які залишаються в нашому серці. Ліричний герой висловлює сум за минулим і любов до рідної землі.

10. Що для вас означає стежина до батьківської хати? Наскільки важливо, на вашу думку, пам’ятати про неї? Складіть ланцюжок асоціацій до слова стежина.
Стежина до батьківської хати означає для кожної людини зв’язок із рідним домом, родиною, дитинством. Вона символізує коріння, які формують нашу особистість і вказують шлях у майбутнє. Пам’ятати про цю

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

стежку важливо, адже вона є нагадуванням про те, звідки ми походять і хто ми є.

Ланцюжок асоціацій до слова стежина:

- Дитинство.
- Дім.
- Любов.
- Турбота.
- Спогади.
- Минуле.
- Життєвий шлях.

11. Користуючись «хмарою» слів, визначте важливі, на вашу думку, цінності, що сповідує ліричний герой.

Ліричний герой у творі сповідує такі важливі цінності, як **любов**, **відданість**, **вірність**, **повага** до батьків і рідного краю. Він також цінує **родину**, **традиції** та **дитинство**, що виражаються через його думки про рідний дім і стежку, яка веде до батьківської хати. Для нього важливі **пам'ять** про минуле, **щирість** і **взаємодопомога**.

12. А. Малишко дуже любив народні пісні, але йому не подобалися нещасливі кінцівки творів. «Мамо, а я хочу, щоб щасливо закінчувалася народна пісня, щоб козак додому обов'язково повернувся», – казав митець. Поміркуйте, чи вдалося автору втілити це бажання у своїй пісенній творчості.

Андрію Малишку вдалося втілити своє бажання у своїй творчості, оскільки його поезії та пісні часто пронизані оптимізмом, вірою в майбутнє і життєву силу людини.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Навіть коли в його творах описуються складні ситуації або розлука, завжди присутній надія на краще і любов, що є основними рушіями. Малишко прагнув до того, щоб його пісні були джерелом духовної підтримки для людей, а не лише вираженням смутку чи трагізму. Тому в його творчості часто зустрічаються щасливі або піднесені закінчення, що дарують надію та віру в краще майбутнє.

Сторінка 94

1. Що таке стопа?
Стопа – це найменша ритмічна одиниця вірша, яка складається з певної кількості складів, серед яких один або кілька є наголошеними. Стопи утворюють ритм вірша.

2. Які є види двоскладових і трискладових стоп?
Двоскладові стопи:
• **Ямб**: ненаголошений склад + наголошений склад (U /).
• **Хорей**: наголошений склад + ненаголошений склад (/ U).
Трискладові стопи:
• **Дактиль**: наголошений склад + два ненаголошених (/ U U).
• **Амфібрахій**: ненаголошений склад + наголошений склад + ненаголошений (U / U).
• **Анапест**: два ненаголошених склади + наголошений склад (U U /).

3. Чим подібні й чим відмінні дактиль, амфібрахій та анапест?

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Подібність: усі три – це трискладові стопи, в яких один склад є наголошеним, а два – ненаголошеними.
Відмінність:
• **Дактиль**: наголошений склад перший, а за ним два ненаголошених (/ U U).
• **Амфібрахій**: наголошений склад посередині, між двома ненаголошеними (U / U).
• **Анапест**: два ненаголошених склади передують наголошеному (U U /).

4. Визначте віршовий розмір вірша А. Малишка «Чому, сказати, й сам не знаю...» за поданими рядками.
• Ота стежина в нашім краю
• Одним одна біля воріт.

Це **амфібрахій** (U / U), оскільки наголошені склади знаходяться посередині кожної стопи.

5. Перебудуйте прозовий текст на віршований, не викидаючи слів і не додаючи нових. Слова можна лише переставляти місцями. Визначте віршовий розмір.

Оригінальний прозовий текст:
«Ідуть і йдуть дощі у Києві. Намокли плащі і парасолі. Пливе на річку схожий тротуар; із-за хмар ані зірок, ні сонця. Майдани, парки, вулиці, мости, напнуті дроти над трамваями, розсипали вогні у просторі – усе немовби в летаргійному сні.»

Віршована форма:
Ідуть у Києві дощі,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Намокли плащі і парасолі,
Тротуар пливе на річку,
З-за хмар немає ані зірок, ні сонця.
Майдани, парки, вулиці, мости,
Над трамваями дроти напнуті,
Розсипалися вогні у просторі,
Все немов у летаргійнім сні.

Віршовий розмір: це **ямб** (U /), оскільки кожен рядок починається з ненаголошеного складу, за яким слідує наголошений.

Сторінки 96-97

1. У вірші «Лебеді материнства» в шибку до дитини заглядає:
А. місяць

2. Розгадайте ребус і визначте, у якій формі написано вірш «Лебеді материнства».
Ребус розгадується як **"Ода"**, отже вірш «Лебеді материнства» написаний у формі оди.

3. Поясніть назву вірша «Лебеді материнства». А яку назву дібрали б ви?
Назва «Лебеді материнства» символізує ніжність, турботу і любов матері до своєї дитини. Лебеді в українській культурі часто асоціюються з чистотою, відданістю та захистом. У цьому контексті вони уособлюють материнську опіку, що піклується про дитину і дає їй крила для подальшого життя. Назву можна було б також змінити на «Материнська любов» або «Материнський оберіг», щоб підкреслити центральну тему вірша – турботу і любов матері.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. Розділіть умовно вірш на дві частини. Про що йдеться в кожній із них?

• **Перша частина**: Опис природи і тихої ночі, під час якої мати піклується про свою дитину. Вона створює атмосферу затишку і спокою, у якій дитина почувається захищеною.

• **Друга частина**: Роздуми матері про майбутнє дитини, про те, що її завжди будуть супроводжувати материнські настанови і любов, незалежно від того, яким буде шлях дитини в житті.

5. Як ви думаєте, чому ліричний герой звертається до маленького сина, ніби до дорослої людини?

Ліричний герой звертається до маленького сина, ніби до дорослої людини, тому що мати хоче підготувати дитину до складнощів життя. Вона передає йому свою мудрість і настанови, які стануть йому в пригоді, коли він виросте і почне самостійне життя. Це свідчить про глибоку материнську турботу та прагнення захистити дитину від майбутніх випробувань, навіть коли її не буде поруч.

7. Поясніть, як ви розумієте подані метафори. Що ви уявляєте, читаючи їх? Чи допомагають вони передати глибину материнської любові?

• **«Заглядає в шибку казка сивими очима»** – казка уособлює мудрість та досвід попередніх поколінь, які передаються через материнську турботу. Я уявляю, як мати пильно стежить за своєю дитиною, а казка – це символ спогадів і настанов.

• **«Прийдуть в Україну верби і тополі»** –

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

цей образ символізує безперервність життя і зв'язок з рідним краєм, де верби і тополі є невід'ємною частиною українського пейзажу.
• **«Танцювали лебеді в хаті на стіні»** – метафора створює образ лебедів як оберегів у хаті. Лебеді, вишиті або намальовані на стінах, символізують материнську любов і захист.
• **«За тобою завше будуть мандрувати очі материнські»** – материнська турбота завжди супроводжує дитину, незалежно від відстані чи життєвих обставин. Я уявляю цей образ як постійний погляд матері, який захищає й оберігає дитину.
Ці метафори допомагають передати глибину материнської любові, бо вони символізують постійну присутність матері у житті дитини, її турботу та оберігання.

8. Доведіть, покликаючись на текст, що у вірші «Лебеді материнства» є патріотичні мотиви.
У вірші є патріотичні мотиви, які виражаються через образи рідного краю, України, символи верб і тополь. Мати не тільки турбується про свою дитину, але й передає їй любов до рідної землі. Наприклад, рядки: «Прийдуть в Україну верби і тополі» наголошують на зв'язку людини з Батьківщиною.

9. Знайдіть і випишіть епітети разом із відповідними іменниками. Поясніть роль епітетів у творі.
• Світлий сон
• Ніжні очі

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

• Материнська любов
Епітети додають виразності образам, підсилюють емоційне забарвлення твору та допомагають читачеві краще уявити почуття і переживання ліричного героя.

10. Випишіть рядки, які стали крилатими. Визначте за ними віршовий розмір поезії.
• «За тобою завше будуть мандрувати очі материнські»
• «Прийдуть в Україну верби і тополі»
Віршовий розмір – амфібрахій (U / U), оскільки наголошений склад знаходиться посередині кожної стопи.

11. Зіставте вірші «Лебеді материнства» (В. Симоненко) та «Пісня про рушник» (А. Малишко). Що в них спільне, а що – відмінне (образи, мотиви, художні засоби, віршові розміри тощо)?
• **Спільне**: Обидва вірші мають схожі мотиви – материнська любов, турбота про дитину, оберігання на життєвому шляху. Обидва твори наповнені патріотичними мотивами та символами рідного краю. У них присутні образи матері, що передає свої настанови і захист.
• **Відмінне**: Вірш Симоненка має образ лебедів, які символізують чистоту і турботу, тоді як у вірші Малишка символом є рушник, який вишиває мати, передаючи свою любов і турботу через матеріальний оберіг. Вірш Симоненка написаний у трискладовому розмірі (амфібрахій), тоді як у Малишка використовується двоскладовий розмір (ямб).

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

12. Чому В. Симоненко для свого твору обрав саме лебедів? Чи вдалим є цей образ? Поясніть свою відповідь.
В. Симоненко обрав образ лебедів, оскільки вони символізують чистоту, відданість і вірність. Лебеді також асоціюються з захистом і турботою, що робить їх ідеальним символом материнської любові. Цей образ є дуже вдалим, оскільки він передає глибокі емоції, які супроводжують материнську турботу, і підкреслює тему оберігання дитини.

13. Вірш «Лебеді материнства» В. Симоненко написав після народження свого сина Лесика. Яку долю передбачає поет своєму синові? Поміркуйте, якими вчинками людина може засвідчити свою любов до матері й вірність Батьківщині.
Поет передбачає своєму синові світлу долю, в якій його завжди оберігатиме материнська любов і турбота. Він бажає синові бути вірним своїй родині й Батьківщині, не забувати свого коріння і вшановувати ті цінності, які передаються через покоління. Любов до матері й вірність Батьківщині можна засвідчити шляхетними вчинками, допомогою іншим, збереженням традицій та вшануванням рідного краю.

14. Мікрофон.
1. Найбільше у вірші В. Симоненка мене вразило…
2. Я згоден із поетом, що мати – це найважливіше в житті, бо, на мою думку, ...

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Читаючи вірш В. Симоненка, я відчував різні позитивні емоції, наприклад: ...

Сторінки 98-99

1. У поезії «Гей, нові Колумби й Магеллани...» затишну частину океану названо:
Б. бухтою миру

2. Оберіть свійського птаха, якого згадано у вірші.
У вірші згадується гусак.

Аналізуємо

3. Зачитайте рядки вірша, які вам сподобалися найбільше. Поясніть свій вибір.
Це може бути суб'єктивним вибором кожного читача, тому варто звернутися до конкретного уривка, який справив на вас найбільше враження. Наприклад:
"Гей, нові Колумби й Магеллани,
Наполегливо вперед пливіть."
Ці рядки можуть подобатися через їхній заклик до рішучості, відкриття нового і невідомого, що резонує з жагою до знань і прагненням рухатися вперед, незважаючи на труднощі.

4. До кого звертається ліричний герой на початку поезії? Кого й чому називає Колумбами та Магелланами? Що ви знаєте про цих мореплавців?
Ліричний герой звертається до сучасних поколінь, які він називає новими Колумбами й Магелланами. Колумб та Магеллан були

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

великими мореплавцями й першовідкривачами. У контексті поезії ці імена символізують людей, які не бояться шукати нові шляхи, відкривати невідоме, йти вперед, долаючи труднощі. Автор таким чином закликає молодь бути сміливими та наполегливими у своїх прагненнях.

5. Поясніть, що зображено на схемі. Чим співзвучна вона з поезією В. Симоненка? Символами чого є океани й вітрильник, а чого – корито й бухта спокою?

На схемі зображено протиставлення двох світів: **океанів і вітрильника** та **корита й бухти спокою**. **Океани** символізують незвідані можливості, пошук нових шляхів, життєві труднощі, які потрібно долати, а **вітрильник** – символ мрій і прагнень досягти висот. **Корито** і **бухта спокою** символізують безпеку, спокій і стабільність, що може перешкоджати прагненню до нових відкриттів.

У поезії В. Симоненка ці символи є важливими для відображення ідеї про життєвий вибір між безпечним, але передбачуваним життям (корито, бухта спокою) та прагненням досягати великих цілей, незважаючи на труднощі (океани, вітрильник).

6. Який шлях для себе обрав ліричний герой? Чи схвалюєте ви його вибір? Поясніть свою відповідь.

Ліричний герой обрав шлях відкриттів і боротьби, шлях пізнання нового, подібно до нових Колумбів і Магелланів. Він не хоче

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

залишатися в «бухті спокою», а прагне вирушити в океани, щоб досягти великих цілей. Такий вибір можна схвалити, адже він символізує сміливість, рішучість і бажання розвиватися, навіть якщо на цьому шляху зустрічаються труднощі.

7. Знайдіть і зачитайте спонукальні речення. Чи можна їх вважати настановами для юнацтва? З якими із цих настанов ви погоджуєтеся, а з якими – ні?
Спонукальні речення в поезії закликають діяти, не боятися труднощів і шукати свій шлях. Це можна вважати настановами для юнацтва. Наприклад: **«Наполегливо вперед пливіть!»**.
Я погоджуюся з цими настановами, бо вони вчать сміливості й відповідальності за свій вибір. Бути рішучим і прагнути нових досягнень – важливо для особистісного розвитку.

8. Що символізують у поезії іржаві якорі в мулі? Як почуває себе людина з таким якорем? Знайдіть відповідь у вірші.
Іржаві якорі в мулі символізують зупинку в житті, застій і страх змін. Людина з таким якорем почувається зв'язаною і нездатною вирушити у великий життєвий шлях. Це стан відсутності прагнень і мрій, коли людина не хоче або не може рухатися далі. У вірші такі образи підкреслюють негативне ставлення до пасивності та страху перед труднощами.

9. Мікрофон. Як ви розумієте рядки «Україно! Доки житиму, доти відкривати

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

тебе буду»?
Ці рядки означають, що ліричний герой сприймає Україну як невичерпне джерело натхнення та відкриттів. Він постійно вчиться, досліджує свою рідну країну й відчуває відповідальність за її розвиток. Відкривати Україну – це не тільки дізнаватися більше про її історію й культуру, але й розуміти, що можна зробити для її майбутнього.

10. Знайдіть у вірші риторичні запитання. Яка їхня роль у тексті? Яка очевидна відповідь на кожне з них?
Риторичні запитання в поезії підкреслюють внутрішні роздуми ліричного героя, вони спонукають до дії або до глибоких роздумів. Наприклад: **«Невже нам сісти на рифах долі і задихнутись серед мрій?»** Очевидна відповідь – **«Ні»**. Це заклик не зупинятися, навіть коли життя ставить перед труднощами.

11. Доберіть синонім до слова жага. Як цей іменник пов'язаний з основним мотивом твору?
Синонім до слова **«жага»** – **«прагнення»**, **«спрага»**, **«бажання»**. Жага в контексті поезії пов'язана з головним мотивом пошуку, відкриттів, прагненням досягти великих цілей у житті, не зупиняючись перед труднощами.

14. Що таке, на вашу думку, духовність і бездуховність? Поясніть, до чого спонукає ліричний герой такими словами: «В океані рідного народу відкривай духовні острови...»

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Духовність – це внутрішній світ людини, її здатність відчувати, розуміти й розвивати моральні цінності, такі як любов, милосердя, співчуття, прагнення до знань і до краси. Це те, що підносить людину над буденністю, допомагає усвідомлювати сенс життя і свого місця в світі. Бездуховність – це відсутність цих прагнень, зосередженість тільки на матеріальних цінностях, байдужість до моральних і етичних питань.
Ліричний герой у своїх словах закликає людину розвивати свою духовність, досліджуючи «духовні острови» в океані свого народу. Це означає відкривати для себе глибину культурної, моральної, духовної спадщини свого народу, черпати натхнення в традиціях, історії та мистецтві, збагачуючи таким чином свій внутрішній світ.

15. Поміркуйте над запитаннями одного з варіантів.

Варіант А. Чи любите ви мріяти? Якщо так, то про що саме? Від чого, на вашу думку, залежить здійснення мрій? Лише від попутного вітру? Чи, можливо, для цього потрібно напнути «вітрила мрій»?
Так, мріяти – це важлива частина життя. Мрії дозволяють нам ставити перед собою нові цілі, думати про майбутнє і шукати шляхи для самореалізації. Я часто мрію про особистісний розвиток, досягнення професійних цілей, подорожі або нові знання. Здійснення мрій не залежить лише від «попутного вітру», тобто обставин чи удачі. Для цього потрібно також докладати зусиль,

МЕГАТИКА-ДОМА.ORG

планувати, працювати над собою. Як у вітрильнику, мрії вимагають того, щоб «напнути вітрила», тобто проявити рішучість і сміливість рухатися до своєї мети, навіть якщо умови не завжди сприятливі.

Варіант Б. Чи любите ви пізнавати щось нове, незвідане? Чому, на думку ліричного героя, не потрібно боятися «відкривати вже відкрите»?

Я люблю пізнавати нове, адже це розширює світогляд, дає нові знання та розуміння про світ і самого себе. Ліричний герой вважає, що не потрібно боятися «відкривати вже відкрите», тому що навіть у відомих речах можна знайти щось нове і важливе для себе. Відкриття не завжди означає щось абсолютно нове – це також може бути новий погляд на те, що вже існує. Людина може знайти глибший сенс у тому, що інші можуть вважати звичним або добре відомим.

Сторінки 107-108

1. Розгадайте ребуси й поясніть, як слова-відгадки пов'язані з прочитаним оповіданням.

Відповідь на ребус: **«Несподіванка»**. Це слово пов'язане з прочитаним оповіданням, оскільки в сюжеті були моменти, коли герої стикалися з несподіваними ситуаціями, які вимагали від них рішучих дій і швидкого реагування.

2. Перекажіть епізод, проілюстрований на с. 106. Домалюйте словесно «деталі».

Для цього завдання потрібно звернутися до

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

конкретної частини твору, яка проілюстрована на сторінці 106. Ви можете згадати ключові моменти цього епізоду та додати до них деталі, які підкреслюють розвиток подій або емоційний стан героїв.

Аналізуємо

3. Що найбільше тішило Андріана, коли він планував поїздку в літній табір? Як хлопець сприйняв звістку, що не зможе туди поїхати?
Андріан найбільше радів можливості відвідати літній табір і провести час із друзями. Коли він дізнався, що не зможе поїхати, це викликало у нього сильне розчарування і сум. Він почувався знервованим через те, що його плани зруйнувалися.

4. Розкажіть, покликаючись на текст, про стосунки, які були між мамою, татом, бабусею Андріана. Чи можна стверджувати, що в їхній родині панувала взаємодопомога й підтримка? Як батьки особистим прикладом виховували сина?
Стосунки між членами родини Андріана були теплими та сповненими підтримки. Мати й батько виховували Андріана особистим прикладом, показуючи важливість взаємодопомоги, терпіння та розуміння. Бабуся також відігравала важливу роль у житті хлопця, передаючи йому родинні традиції та життєві настанови.

5. Опишіть, наводячи цитати з тексту, село, де жила бабуся Андріана. Чому, на

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

вашу думку, підліток не дуже любив туди їздити?
Село, де жила бабуся, було мальовничим і тихим, оточеним природою. Однак Андріан, як підліток, не дуже любив їздити туди через брак розваг та компанії однолітків. Йому більше подобалося бути в місті, де він міг спілкуватися з друзями й займатися улюбленими справами.

6. Які негаразди звалилися на голову Андріана? Чи зумів він їх гідно витримати? Обґрунтуйте свою відповідь, покликаючись на текст.
Андріан стикнувся з низкою труднощів, включно з неможливістю поїхати в табір і конфліктами в родині. Він зумів гідно впоратися з ними, проявивши терпіння і відповідальність. Хлопець розумів, що іноді обставини не залежать від нього, і прийняв їх, не втрачаючи оптимізму.

7. За який вчинок Андріана можна назвати рятівником? Поясніть, чи вправними були його дії. А що ви знаєте ви, як діяти в разі небезпеки на воді?
Андріан проявив сміливість і рішучість, коли врятував когось під час небезпечної ситуації на воді. Його дії були вправними, він залишився спокійним і швидко реагував, що допомогло уникнути трагедії. Важливо знати, що в разі небезпеки на воді слід зберігати спокій, кликати на допомогу, і намагатися врятувати людину, використовуючи підручні засоби, якщо немає навичок професійного рятування.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

8. Наведіть із тексту докази того, що між Андріаном і Маринкою зародилося щире почуття закоханості.
З тексту можна навести моменти, коли Андріан і Маринка проводили багато часу разом, їхні взаємні погляди та переживання. Андріан часто думав про Маринку, його серце швидше билося в її присутності, що свідчило про зародження почуттів.

9. Чи можна Андріана вважати поетичною натурою? А цілеспрямованим, працьовитим і відповідальним? Поясніть свою відповідь.
Андріана можна вважати поетичною натурою, оскільки він часто задумувався про глибокі почуття й емоції, йому були притаманні романтичні мрії. Водночас він був цілеспрямованим, працьовитим і відповідальним, оскільки завжди намагався виконувати свої обов'язки та допомагати іншим.

10. Напишіть, як ви розумієте назву твору. Чи співзвучна вона з прислів'ям «Що не робиться, то все на краще»?
Назва твору може відображати думку про те, що всі труднощі, які трапляються на життєвому шляху, в кінцевому підсумку роблять людину сильнішою і допомагають досягати нових висот. Вона співзвучна з прислів'ям «Що не робиться, то все на краще», оскільки вказує на те, що навіть несприятливі обставини можуть призвести до позитивних результатів.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

11. Знайдіть у тексті й зачитайте легенду про річку Стрий. Як ви думаєте, для чого письменниця вводить цю розповідь у своє оповідання?

Легенда про річку Стрий, ймовірно, символізує глибокий зв'язок із рідним краєм і спадщиною. Письменниця вводить цю легенду, щоб підкреслити важливість збереження культурної та природної спадщини, а також для надання глибшого контексту сюжету.

12. Мікрофон: Дізнавшись, що Сергій і Злата симпатизують одне одному, Андріан переживає відчуття відчуження й болю. Як правильно він вчинив?

Андріан міг би обговорити свої почуття з друзями, не тримаючи в собі образи чи відчаю. Однак відчуття ревнощів і відчуження – це природна реакція в таких ситуаціях. Він повинен навчитися приймати обставини і розуміти, що кожна людина має право на власні почуття.

13. Поясніть, як ви розумієте подане нижче висловлення та як воно перегукується з оповіданням Н. Малети.

Висловлення: «Потрібно бути гнучким, наполегливим, завжди готовим до негараздів. І тоді ці негаразди ви зможете перетворити на позитивний досвід.» (Нік Вуйчич)

Це висловлення закликає до витримки і оптимізму в будь-яких життєвих ситуаціях. Негаразди, які виникають на життєвому шляху, не повинні бути перешкодою, а навпаки – можливістю отримати новий досвід

MATEMATIKA-DOMA.ORG

і навчитися чогось важливого. Цей принцип перегукується з оповіданням Н. Малети, де герої, зокрема Андріан, стикаються з життєвими труднощами, але завдяки наполегливості й підтримці близьких вони зуміли витримати ці негаразди і перетворити їх на цінний життєвий досвід.

14. Дорослість – ознака віку чи вчинків? Чи можна Андріана назвати дорослим? Поясніть свою відповідь.

Дорослість – це не лише ознака віку, а й ознака зрілих вчинків, відповідальності, вміння приймати рішення та справлятися з труднощами. Андріана можна назвати дорослим, оскільки впродовж оповідання він проявляє відповідальність, сміливість і вміння приймати складні рішення. Він вчиться справлятися з емоціями, розуміти інших людей і діяти відповідально, що свідчить про його дорослість, навіть якщо він ще молодий за віком.

15. Якими, на вашу думку, будуть стосунки Андріана, Сергія і Злати?

Можна припустити, що стосунки між Андріаном, Сергієм і Златою будуть складними, але з часом можуть налагодитися. Андріан, можливо, спочатку буде почуватися ревнивим і відчуженим через симпатію Сергія та Злати одне до одного. Проте, якщо він зуміє прийняти ситуацію й подолати свої емоції, то дружба між ними може зміцнитися. У будь-якому випадку, для цього потрібна щирість і відкритість у стосунках.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

Творчі завдання

16. Виконайте завдання одного з варіантів.

Варіант А. Уявіть, що Маринка вирішила розповісти подрузі про найкращі миті своїх літніх канікул. Розкажіть від імені героїні про зустріч із Андріаном, про його рятівний вчинок, і про їхню взаємну симпатію тощо.

(Напишіть коротке оповідання від імені Маринки, використовуючи деталі з оповідання, і додайте емоційний контекст, зокрема, як вона відчувала симпатію до Андріана і його рішучі вчинки.)

Варіант Б. Уявіть, що Андріан вирішив розповісти однокласникам / однокласницям про місцевість, де він провів літо. Складіть усно опис від імені персонажа.

(Опишіть село, де живе бабуся Андріана, особливості природи, як він проводив там час, зокрема підкресліть, що хоча спочатку йому було важко, згодом він знайшов для себе цікаві заняття.)

17. Складіть діамант до слова «невдача».

Діамант – це вид поетичної форми, де слова розміщуються так:

Невдача
Сумна, гірка
Розчаровує, обтяжує, пригнічує
Труднощі, перешкоди, випробування
Навчає, мотивує, змінює

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Корисна, мудра
Успіх

Ця форма допомагає зрозуміти глибший зміст слова «невдача», яка, хоча й несе в собі негативні емоції, зрештою може навчити і мотивувати до подальших досягнень.

Сторінки 135-137

1. Події в повісті відбуваються:
А. у селі Великі Сорочинці

2. Таємницю свого кохання Вітька вирішив розкрити:
А. Галі Козачок

3. З яким епізодом повісті логічно пов'язане кожне зображення? Розташуйте зображення відповідно до послідовності розгортання подій у творі:
• **А (знак обережності)** – Це може символізувати момент, коли герої усвідомлюють небезпеку або коли вони опиняються в складній ситуації.
• **Б (лев)** – Можливо, це символізує сміливість або хоробрість одного з героїв, якого порівнюють із левом.
• **В (дрова)** – Це може бути пов’язано з епізодом, де персонажі займаються фізичною працею або вирішують якусь складну задачу.
• **Г (лист)** – Ймовірно, пов'язано з передачею важливої інформації або зізнанням у коханні через листа.
• **Д (пістолет)** – Може символізувати кульмінацію або напружений момент у творі,

МЕНЕНКА-DOMA.ORG

пов'язаний із загрозою або серйозним конфліктом.

4. Знайдіть у тексті й зачитайте описи зовнішності Вітьки й Федька. Чим хлопці ці відрізнялись один від одного?
У тексті йдеться про те, що Вітька та Федько мають різну зовнішність і характери. Вітька, можливо, виглядав спокійнішим та стриманішим, а Федько – енергійнішим і більш емоційним, про що свідчить його схильність до фантазій та ініціативи.

5. Чи згодні ви з тим, що саме Федько – великий фантазер й ініціатор любовних пригод і клопотів Вітьки? Обґрунтуйте свою відповідь.
Так, Федько справді виступає ініціатором багатьох пригод і планів Вітьки. Він надихає Вітьку на сміливі вчинки, підтримує його, часто пропонує несподівані рішення і своїм оптимізмом допомагає долати труднощі.

6. Чому Вітька не хотів обіцяти Галі золоті гори навіть у своїх фантазіях?
Вітька, мабуть, не обіцяв "золоті гори", оскільки він був реалістичним і відповідальним. Він не хотів обіцяти те, чого не зможе виконати. Це показує його серйозний підхід до стосунків та відповідальність за свої слова.

7. Опишіть, як Вітька виконував серенаду. Що викликало сміх у цьому епізоді?
Під час виконання серенади Вітька був трохи незграбним і розгубленим, що й викликало сміх. Його спроби створити романтичний

МАТЕМАТИК-ДОМА.ORG

настрій були щирими, але незручними, через що ситуація вийшла комічною.

8. Для чого друзі написали в газету про кохання? На що вони наївно сподівалися та яку відповідь отримали від редакції?
Друзі написали в газету, сподіваючись отримати пораду чи підтримку щодо кохання. Вони, мабуть, очікували, що їхні проблеми будуть розглянуті серйозно, але отримали просту й буденну відповідь, яка розчарувала їх наївні сподівання.

9. Поясніть, як ви розумієте назву розділу «На Голгофу». Що стало Голгофою для Вітьки?
Назва розділу «На Голгофу» символізує важкий шлях і страждання. Для Вітьки Голгофою стало перше побачення, яке він сприймав як величезне випробування, пов'язане з переживанням і тривогою.

10. Зачитайте виразно епізод, як Вітька йшов на перше побачення. Яку роль в цьому епізоді відіграє пейзаж?
Пейзаж у цьому епізоді підкреслює емоційний стан Вітьки, його нервозність і хвилювання перед важливою подією. Художні деталі пейзажу допомагають передати атмосферу очікування та тривоги.

11. Наведіть 2–3 докази, що Федько Котигорошко – справжній друг.
Федько підтримував Вітьку у всіх його починаннях, допомагав порадами й навіть брав на себе ініціативу в складних ситуаціях. Він завжди був поруч, готовий до пригод і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

труднощів, що й доводить його вірність як друга.

12. Мікрофон. Як саме ви розцінюєте бажання Вітьки виглядати в очах Галі героєм?
Бажання Вітьки виглядати героєм у очах Галі природне для підлітка. Він прагнув завоювати її увагу і симпатію, довести, що здатен на сміливі й героїчні вчинки. Це свідчить про його юнацькі романтичні ідеали та бажання бути визнаним.

13. Після дуелі під арештом опинилися не лише Вітька, а й Петро. Чому?
Петро теж опинився під арештом, оскільки він був залучений у ситуацію як учасник подій, і його вчинки також розглядалися як частина конфлікту. Це підкреслює відповідальність усіх учасників подій.

14. Чи симпатизувала, на вашу думку, Галя Вітьці? Доведіть, покликаючись на текст.
Так, Галя симпатизувала Вітьці. Це можна довести з її поведінки: вона звертала на нього увагу, виявляла зацікавленість і відповідала на його спроби зблизитися, хоча й могла приховувати свої почуття через сором'язливість.

15. Як себе проявив Вітька під час гасіння пожежі на обійсті Приські Деркач?
Вітька виявив сміливість і відповідальність під час гасіння пожежі. Хоча він, можливо, і не відчував себе задоволеним результатами своїх зусиль, його дії свідчили про готовність

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

допомагати і рятувати інших, що було проявом його героїзму.

16. Пригадайте, чим гумор відрізняється від сатири.
Гумор – це добродушний жарт, який викликає сміх без осуду, а сатира – це висміювання недоліків, яке має критичний характер. Гумор використовувався в розмовах між Вітькою та Федьком, тоді як сатира могла бути присутньою у висміюванні певних недоліків героїв.

17. Чому розділ «Ой співали цвіркуни...» закінчується реченням «І здригнулася планета Земля...»?
Це художній прийом гіперболи, що підкреслює драматизм і важливість події, що відбулася.

18. Розгляньте картину М. Пимоненка «Свати» (с. 134). Доведіть, покликаючись на текст, що Федько намагався відтворити обряд сватання відповідно до народних традицій.
Картина М. Пимоненка «Свати» зображає сцену сватання – важливого обряду в українських народних традиціях. На картині видно, як свати ведуть перемовини щодо шлюбу, а дівчина, яка сидить осторонь, очікує результату. Традиційні елементи сватання зображені через характерний одяг персонажів, інтер'єр української хати та атмосферу урочистості й хвилювання.
Федько намагався відтворити цей обряд,

MATEMATIKA-DOMA.ORG

дотримуючись народних традицій, і це можна побачити в його підході до планування та організації сватання. Наприклад, він розумів важливість дотримання звичаїв і правильної послідовності дій під час цього обряду, що вказує на його повагу до культури та звичаїв. У тексті згадується, як Федько детально обмірковував кожен крок, щоб сватання відповідало традиціям, та звертав увагу на символічні деталі.
Отже, Федько хотів відтворити сватання так, як це робилося в українських селах, використовуючи народні обряди, що підкреслює його захоплення традиціями та бажання дотримуватися звичаїв предків.

19. Чи погоджуєтеся ви, що кульмінацією повісті є епізод сватання Вітьки до Галі? Визначте сюжетні елементи повісті.
Так, кульмінацією повісті можна вважати епізод сватання Вітьки до Галі, оскільки цей момент є найвищим емоційним напруженням у творі. Вітька готується до важливої події у своєму житті – визнання в коханні. Успішність сватання мала вирішити долю їхніх стосунків.

Сюжетні елементи повісті:
1. **Експозиція**: Опис життя Вітьки та його друзів, знайомство з Галею.
2. **Зав'язка**: Вітька розуміє, що закоханий у Галю.
3. **Розвиток дії**: Вітька намагається наблизитися до Галі, отримує поради від Федька.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. **Кульмінація**: Сватання Вітьки до Галі.
5. **Розв'язка**: Вітька усвідомлює свої почуття та реальність ситуації.

20. З якою метою автор уводить у твір розповідь про козака Чаплю? Доведіть, що в тексті повісті це вставна частина, яка не стосується сюжету.
Автор вводить розповідь про козака Чаплю, щоб додати історичної та культурної глибини до оповіді. Це вставна частина, яка не пов'язана безпосередньо із сюжетом, але служить для того, щоб підкреслити національний колорит і показати, що Вітька та його друзі є частиною великої традиції українських козаків.

21. Знайдіть у тексті й зачитайте ліричні відступи, у яких автор висловлює свої міркування щодо вчинків чи характеристики героїв, певних явищ тощо. Що нового додають ці елементи до опису стосунків Вітьки й Галі?
Ліричні відступи дозволяють краще зрозуміти емоційний стан Вітьки, його сумніви та внутрішні переживання. Ці відступи додають глибини його образу, допомагають читачеві краще зрозуміти, чому Вітька діє так, а не інакше, і як він ставиться до Галі.

22. Розподіліть між собою персонажів і розкажіть стисло:
• Про Галю Козачок від імені Вітьки Горобця: Галя для мене – справжнє диво. Її очі сяють, як сонце, і кожна розмова з нею – як промінь світла в моєму житті.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

• **Про Федька Котигорошка від імені Вітьки Горобця**: Федько – найкращий друг. Він завжди поруч, підтримує мене в усіх моїх шалених ідеях, навіть якщо вони не завжди розумні.
• **Про Вітьку Горобця від імені Галі Козачок**: Вітька – добрий і щирий. Він намагається завжди виглядати героєм, і це робить його ще милішим у моїх очах.
• **Про Вітьку Горобця від імені Федька Котигорошка**: Вітька – хлопець із великим серцем. Він іноді соромиться своїх почуттів, але це робить його справжнім другом і хорошою людиною.

23. Попрацюйте в парах. Складіть кожен / кожна по два запитання за змістом повісті.
1. Що змусило Вітьку наважитися на серенаду для Галі?
2. Як Федько допоміг Вітьці під час його перших спроб зблизитися з Галею?

24. Федько порадив другові курити в присутності Галі, щоб виглядати дорослішим. Як ви вважаєте, Вітькові треба було це робити? Чому?
Вітькові не варто було курити, оскільки це не допомагає виглядати дорослішим, а лише створює враження, що він намагається вдавати з себе когось іншого. Щирість та природність завжди краще, ніж спроби здаватися тим, ким ти не є.

25. Чи правильно вчинили Вітька й Федько, коли вирішили організувати дуель? Чому? Кого вони наражали на

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

небезпеку? Як інакше можна було вчинити?
Організувати дуель – це неправильно, оскільки це може призвести до фізичних ушкоджень і непорозумінь. Вони наражали на небезпеку себе та інших учасників. Інакше можна було вирішити конфлікт через відверту розмову, не вдаючись до насильства.

26. Перше кохання – надзвичайно вразливе й поетичне. Чому не можна насміхатися з ровесників, які симпатизують одне одному?
Насміхатися з перших почуттів не можна, оскільки це може травмувати людину та підірвати її впевненість у собі. Перше кохання – це важливий етап у житті кожної людини, і воно заслуговує на повагу та розуміння.

27. Прочитайте подані висловлення. Яке з них найкраще підходить для увиразнення стану закоханого Вітьки?
Найкраще підходить висловлення: **"Мріяти про тебе – це як дихати. Без цього неможливо жити"**, оскільки це виражає всю глибину і незамінність почуттів Вітьки до Галі.

29. Виконайте завдання одного з варіантів.

Варіант А. Есе на тему «Не роки, а вчинки роблять нас дорослими»
Дорослість – це не лише показник віку, а, перш за

МАТЕМИТКА-ДОМА.ORG

все, відповідальність за свої вчинки. Багато людей стають дорослими у віці, але залишаються дітьми в своїх діях. Дорослість проявляється в тому, як ми ставимося до життя, до інших людей і до проблем, які постають перед нами. Справжній дорослий здатен приймати рішення, брати на себе відповідальність і враховувати наслідки своїх дій. Саме вчинки, а не кількість прожитих років, показують зрілість людини. Тому навіть у молодому віці можна бути дорослим, якщо навчитися приймати важливі рішення з розумінням і відповідальністю.

Варіант Б. Серенада, яку можна було б порадити Вітькові Горобцю для Галі:
Мила Галя, зорі в небі сяють,
Я для тебе пісню цю співаю.
Серце б’ється, як мале пташатко,
Бо кохання до тебе – як загадка.
Ти для мене сонця світло ясне,
Твої очі – море, безкрає, прекрасне.
Хай ця пісня донесе слова прості,
Ти одна, моя Галя, в серці назавжди.

Сторінки 143-144

1. Розташуйте події у послідовності розгортання їх у баладі «Тополя»:
Г – Мати наполягає на одруженні доньки зі старим нелюбом.
А – Ворожка дає дівчині незвичайне зілля.
В – Дівчина зустрічається до півночі з милим під вербою.
Б – Дівчина перетворюється на тополю.
1. У уривку **«По діброві вітер виє, гуляє по**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

полю...» використано:
Б – порівняння.
2. Прийом метаморфози наведено в уривку:
Г – «І на диво серед поля тополею стала».

4. Визначте, які події в баладі «Тополя» реальні, а які – фантастичні. Яким фольклорним жанрам властиве поєднання реального й фантастичного? Наведіть приклади таких творів.
Реальні події: мати намагається видати дівчину заміж за нелюбого; дівчина звертається до ворожки.
Фантастичні події: дівчина перетворюється на тополю.
Поєднання реального й фантастичного властиве жанрам балад та легенд. Наприклад, у баладі «Лісова пісня» Лесі Українки або в казці «Казка про Івана Багатого» теж використовуються елементи фантастичного поряд із реальними подіями.

5. Вразно прочитайте опис природи на початку твору. У чому незвичайність цього опису?
Опис природи на початку твору посилює відчуття самотності й відчаю. Він сповнений глибоких емоцій і підкреслює стан героїні, створюючи похмуру атмосферу.

6. Знайдіть у баладі «Тополя» рядки, які показують, наскільки сильним і незвичайним було кохання дівчини.
«...І линула душа дівоча, Як в полі вільний вітер...» – ці рядки показують, що кохання

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

було таким сильним, що воно стало життєвим сенсом героїні.

7. Поясніть, чому дівчина вирішила звернутися до ворожки.
Дівчина була у розпачі через те, що мати хотіла видати її заміж за нелюбого, тому вона звернулася до ворожки з надією знайти спосіб повернути коханого. Це показує, наскільки сильною була її відданість і відчай.

8. Чи легко було дівчині наважитися виконувати поради ворожки?
Ні, це було нелегко, оскільки дівчина мала виконати небезпечний обряд. Вона була розгублена й відчайдушна, але кохання змусило її ризикнути.

9. Прочитайте виразно пісню, яку співала дівчина серед степу. До кого звертається героїня?
Дівчина звертається до коханого, вона просить його повернутися до неї, благаючи долю про зустріч і щасливе майбутнє.

10. Оберіть із запропонованого переліку слова, які підходять для характеристики образу головної героїні:

- Закоханість
- Відчай
- Розгубленість

Ці слова підходять, бо дівчина була глибоко закохана, у відчаї через розлуку з коханим і розгублена через безвихідну ситуацію, в якій опинилася.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

11. Розкажіть про ставлення автора до своєї героїні.
Автор не байдужий до долі героїні, він висловлює співчуття до її страждань і нерозділеного кохання. Своєю історією автор намагається показати трагічну долю дівчини, яка стає жертвою обставин і народних звичаїв.

12. Який епізод твору, на вашу думку, найбільш напружений?
Найбільш напруженим є момент, коли дівчина перетворюється на тополю. Це кульмінація історії, що показує трагічний фінал її кохання.

17. Чому розділ «Ой співали цвіркуни...» закінчується реченням «І здригнулася планета Земля...»?
Це гіпербола, яка підкреслює важливість та значущість події для героїні.

Сторінки 148-149

1. **Твір «Розрита могила» побудовано у формі уявного діалогу між: Г** – українськими селянами й матір'ю-землею.

2. Розгадайте зашифровані слова:
Це слова "ганьба" та "недоля", які пов'язані з твором «Розрита могила», оскільки вони відображають почуття сорому і страждання, які переживає Україна (матір-земля) через дії її синів.

3. Які ваші враження від поезії? Над якими питаннями спонукає задуматися автор?
Поезія викликає сильні емоції смутку й

MATEMATIKA-DOMA.ORG

обурення через зображення зруйнованої України, яку ліричний герой бачить у символічному образі розритої могили. Автор змушує задуматися над питанням національної гідності, зрадою, історичною пам'яттю та роллю героїв у житті народу.

4. Що спонукало Т. Шевченка написати вірш «Розрита могила»?
Поезію спонукали історичні події, зокрема розчарування Тараса Шевченка в результатах національно-визвольної боротьби під проводом Богдана Хмельницького. У той час Шевченко був сповнений гіркоти та смутку через зраду національних інтересів і нерозв’язані проблеми України.

5. Як ліричний герой називає Україну?
Ліричний герой звертається до України, як до матері: «Ой Боже мій милий, за що ти караєш мій народ?..». Це свідчить про те, що він хоче дізнатися, за які гріхи страждає Україна, і закликає до роздумів над долею своєї землі.

6. За що Україна-мати докоряє гетьманові Богдану Хмельницькому?
Вона докоряє йому за укладення союзу з Московським царством, називаючи його «нерозумним сином». Шевченко вважає цей союз зрадою національних інтересів України.

7. Чи благими, на вашу думку, були наміри Б. Хмельницького?
Наміри Хмельницького могли бути благими, оскільки він прагнув захистити Україну від зовнішніх загроз. Проте Т. Шевченко вважає

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

цей крок помилкою, яка привела до історичних трагедій.

8. Що символізує розрита могила в поезії Т. Шевченка?
Розрита могила символізує зруйновану Україну, зневажену її ворогами та власними синами, які забули свої історичні корені й духовну спадщину.

10. Яких людей називають пере́вертнями? Що, на вашу думку, спільне між такими людьми й міфічними істотами – людьми, які перекидаються на вовків? Поясніть, як ви розумієте та чи актуальними сьогодні є такі слова:
А тим часом пере́вертні
Нехай підростають
Та поможуть москалеві
Господарювати.
Перевертнями називають людей, які змінюють свою сутність, перекручуючи власні моральні принципи або погляди, зазвичай заради власної вигоди чи під тиском обставин. У міфах перевертнями називають істот, які можуть перетворюватися на тварин, наприклад, на вовків, що символізує зміну сутності, часто з негативним підтекстом. Спільне між міфічними перевертнями й людьми-перевертнями – це зрада своєї природи чи сутності. У випадку з людьми це може бути зрада власних ідеалів або моральних принципів, тоді як міфічні істоти буквально змінюють форму. І ті, й інші

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

втрачають автентичність і зв'язок зі своїм корінням або природним станом.
Щодо цитати: «А тим часом перевертні нехай підростають, та поможуть москалеві господарювати», то тут Тарас Шевченко критикує людей, які зраджують свій народ, підкорюються іноземним загарбникам і допомагають їм керувати своєю країною. Ці слова є актуальними й сьогодні, оскільки завжди існують люди, які заради особистих інтересів зраджують свою націю або моральні принципи, діючи в інтересах чужої держави. Тема перевертнів є вічною, оскільки вона стосується зради, морального занепаду та втрати національної ідентичності, що завжди залишається актуальним у будь-якому суспільстві.

12. Складіть діаманту до слів перевертень і патріот.

Перевертень
Зрадливий, егоїстичний
Змінює, підкорює, шкодить
Брехня, зрада – Чесність, вірність
Захищає, підтримує, вірить
Відданий, мужній
Патріот

Сторінки 162-163

1. Розгадайте зашифровані слова. Як ці слова пов'язані з повістю Григора Тютюнника «Климко»?
Зашифровані слова: **"рідна земля"**. Це слова,

МАТЕМІТКА-ДОМА.ORG

які пов'язані з темою патріотизму та любові до рідної землі, яка є центральною у повісті "Климко".

2. Назвіть головних і другорядних персонажів повісті.
Головні персонажі: **Климко**, дядько Кирило, Зульфат, учителька Наталя Миколаївна.
Другорядні персонажі: інші люди, яких Климко зустрічає на своєму шляху.

3. Дядько Кирило працював:
А – Майстром із ремонту.

Аналізуємо:

4. Що ви дізналися про довоєнне життя Климка? Чому він жив із дядьком Кирилом? Як чоловік ставився до свого вихованця?
Климко залишився сиротою і жив із дядьком Кирилом, який став йому справжнім наставником. Дядько Кирило любив і дбав про хлопчика, виховуючи його з увагою й турботою.

5. Чому Климко вирішив жити сам після того, як дядько Кирило загинув у перші дні війни?
Климко був змушений самостійно жити після загибелі дядька, оскільки не було кому про нього дбати. Його рішення свідчить про відповідальність, витривалість і здатність до самостійного життя.

6. Розкажіть про зустріч Климка і Зульфата на базарі з учителькою Наталею Миколаївною. Що привернуло увагу

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Климка?
Климко і Зульфат зустріли Наталю Миколаївну на базарі. Особливо його увагу привернула трояндова сукня вчительки, яка асоціювалася з мирним життям і щастям.

7. Як Климка характеризує той факт, що він, не роздумуючи, почав піклуватися про вчительку та її немовля?
Це підкреслює його милосердя та відповідальність, адже Климко виявляє глибоку турботу про інших, незважаючи на власні труднощі.

8. Хто з персонажів твору, на вашу думку, найбільше вплинув на формування характеру Климка?
Дядько Кирило, оскільки саме він виховував хлопчика з дитинства, показував приклад працелюбності та людяності.

10. Об'єднайтесь у групи та розподіліть між собою подані схеми.
Климко виявляє якості відповідального, товариського, самостійного, витривалого та милосердного героя.

1. Чому Наталя Миколаївна відмовилась обміняти свою трояндову сукню на борошно та чому назвала Зульфата милим Кармелючком?
Наталя Миколаївна відмовилась обміняти свою трояндову сукню на борошно, бо для неї цей предмет був символом мирного життя, спогадом про щасливі часи, коли вона могла відчувати радість. Це був емоційно важливий предмет, пов'язаний з особистими спогадами,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

і вона не могла з легкістю розлучитися з ним. Вона назвала Зульфата милим Кармелючком, натякаючи на народного месника Устима Кармелюка, відомого своєю боротьбою за права знедолених. Це порівняння показує, що Зульфат проявив подібну сміливість і доброту.
Народний месник Устим Кармелюк був відомий своєю боротьбою проти панів і захистом селян. Його вважали захисником простих людей, він ставав символом справедливості та спротиву соціальному гніту.

12. Чиє запрошення обрала б Наталя Миколаївна?
Якщо б станційний аптекар дід Бочонок і його дружина запропонували Наталі Миколаївні жити з ними, можна припустити, що вчителька відчувала б себе більш комфортно в їхньому будинку. Бочонки були добрими і чуйними людьми, а їхній будинок міг надати їй більше стабільності та підтримки, ніж намет чи тимчасове житло. Але з огляду на емоційний зв'язок з Климком і його допомогу, вона могла б все ж таки вирішити залишитися з хлопцем, відчуваючи, що він їй більш близький духовно.

13. Чи правильним було рішення Климка піти по сіль?
Рішення Климка піти по сіль є сміливим і відповідальним, адже він розумів, наскільки важливою вона була для виживання в умовах війни. Він відмовився від допомоги Зульфата, оскільки відчував відповідальність за інших і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

не хотів наражати друга на небезпеку. Це свідчить про лідерські якості Климка, його здатність брати на себе відповідальність і ризикувати заради блага інших.

14. Спрогнозуйте події, які могли б статися з Климком дорогою до Слов'янська.
Дорога до Слов'янська була небезпечною через воєнний стан, і Климко міг зіштовхнутися з безліччю труднощів, таких як небезпека від солдатів, злигодні й нестача їжі чи води. Проте завдяки своїй витривалості й винахідливості, він, можливо, зможе досягти мети й роздобути сіль. Його повернення додому могло б залежати від обставин, але велика ймовірність, що він досягне поставленої мети, незважаючи на небезпеки, завдяки своєму рішучому характеру.

Сторінки 171-172

1. Оберіть квіти, які хотіла подарувати дівчина на базарі тому, хто купить у неї хустку.
Серед поданих квітів дівчина, ймовірно, хотіла подарувати **троянди** (останні на зображенні), оскільки вони символізують любов, вдячність і є гарним жестом на знак вдячності.

2. Тітка Марина, познайомившись із Климком, назвала його:
Г – гарнесеньким.

3. Прочитайте уривок твору від слів «Він прокинувся разом із сонцем» (с. 163) до

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

слів «Можна жить!» (с. 164). Чи можна стверджувати, що в цій ситуації Климко виявив мужність, витримку, винахідливість, оптимізм? Поясніть роль описів природи в цьому уривку.

Так, можна стверджувати, що Климко в цій ситуації виявив **мужність, витримку, винахідливість та оптимізм**.

Мужність: Климко, попри свою слабкість, кашель і холод, не здався і продовжив діяти. Його стан був важким, але він не дозволив цьому завадити рухатися далі.

Витримка: Климко прийняв рішення йти до людей, навіть попри фізичну слабкість і знемогу. Він не впадав у паніку, а проявив силу волі та витривалість, щоб забезпечити собі шанс на виживання.

Винахідливість: Климко показав неабияку кмітливість, коли вирішив зробити взуття з плащ-палатки, що дозволило йому продовжувати шлях. Він швидко знайшов рішення проблеми, з огляду на обмежені ресурси, і таким чином полегшив свій рух холодною землею.

Оптимізм: Його слова «Можна жить!» є виразом оптимізму. Климко, попри всі труднощі, вірив у свої сили й не втрачав надії на краще. Цей внутрішній настрій підтримував його навіть у важких умовах.

Роль описів природи: Опис природи у цьому уривку підсилює відчуття холодного та негостинного середовища, в якому Климко змушений виживати. Холод, роса і сонце, яке

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

«грається з росою, але не гріє», відображають контраст між зовнішньою красою природи і важкими умовами життя. Ці описи допомагають показати, з якими труднощами стикається герой, підкреслюють його мужність та здатність знаходити сили для боротьби навіть в таких непростих обставинах.

1. Сірі тони в III та IV розділах символізують важкі, похмурі часи війни, позначені бідністю, холодом і смертю. Цей сірий фон відображає загальний стан природи й суспільства під час Другої світової війни, коли люди постійно переживали страх і небезпеку. Проте яскравими контрастними плямами виступають окремі деталі, наприклад, **трояндова сукня**, яку побачив Климко, або ж **яскраві спогади про мирне життя**, які часом проскакують у його думках. Ці яскраві моменти символізують надію, людяність і мрію про краще майбутнє.

2. Зустріч на базарі: На базарі Климко зустрів учительку Наталю Миколаївну та її новонароджену дитину. Він сильно перейнявся їхньою важкою долею. Незважаючи на власні труднощі, Климко намагався допомогти й навіть ризикував своїм життям, щоб дістати для них сіль. Це свідчить про його глибоку емпатію та здатність співчувати іншим.

3. Швець і тапочки: Швець віддав Климкові тапочки задарма, бо побачив у хлопчикові велике горе й потребу в допомозі. Це був

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

вияв доброти й людяності. Інші персонажі, такі як дід Бочонок та тітка Марина, також демонстрували свою готовність допомогти. Вони щиро піклувалися про Климка та інших знедолених.

4. Дівчина на базарі: Дівчина, яка продавала хустку, уникнула трагічної долі завдяки допомозі учительки Наталі Миколаївни, яка придбала в неї хустку й дала можливість врятуватися. Це вимагало від дівчини неабиякої винахідливості та мужності, щоб знайти вихід у складних умовах.

5. Тітка Марина: Климко потрапив до тітки Марини випадково під час своїх подорожей. Вона прийняла його як рідного, проявивши материнську турботу. Марина полюбила хлопця за його доброту, чесність і готовність допомогти. Вона бачила в ньому чесну і відважну дитину, яка, незважаючи на важкі умови, зберігала людяність і співчуття.

6. Останній епізод: Останній епізод, коли Климко рятує військового ціною власного життя, є надзвичайно зворушливим. Це показує його самовідданість і жертовність. Хлопець не думає про себе, а про інших, що підкреслює його величезну силу духу й мужність. Його смерть стає трагічним, але героїчним фіналом історії.

7. Климкова душа: Климко, попри всі свої поневіряння, залишився чуйним і добрим. Він не зачерствів серцем, що видно в його постійних спробах допомогти іншим, навіть ціною власного життя. Це підтверджують

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

також інші персонажі твору, наприклад, тітка Марина, яка залишилася доброю й чуйною, незважаючи на важкі умови війни.

14. Останнє речення повісті не дає прямої відповіді на те, що Климко житиме, але створює відчуття спокою і завершеності. Слова «Можна жить!» вимовлені Климком у момент, коли він відчув полегшення після труднощів, проте контекст не залишає надії на його виживання. Хоча ці слова можна сприймати символічно – вони підкреслюють стійкість і волю до життя, навіть у найскладніших обставинах. Однак, зважаючи на подальші події, це скоріше символічний фінал, що акцентує на героїчній самопожертві Климка.

15. Самопожертва – це здатність людини відмовитися від власних інтересів чи навіть життя заради іншої людини або вищої мети. Климко виявляє цю рису, коли вирушає в небезпечну подорож за сіллю для своєї вчительки та її немовляти, розуміючи, що це може бути небезпечно для нього. Він не тільки думає про інших, але й готовий ризикнути своїм життям заради їхнього добробуту. Зульфат, у свою чергу, теж демонструє самопожертву, пропонуючи допомогу Климкові та намагаючись розділити з ним тягар його труднощів. Їхня дружба заснована на взаємній підтримці та готовності допомогти один одному в найважчих ситуаціях.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

16. Григір Тютюнник у повісті «Климко» показує, що в роки війни люди не залишаються байдужими до чужого горя, навіть у найскладніших умовах. Вони готові поділитися останнім, надати притулок чи допомогу, навіть якщо це загрожує їхньому власному життю. Персонажі твору, такі як тітка Марина, учителька Наталя Миколаївна, дід Бочонок, і сам Климко, демонструють людяність, співчуття і силу духу. **Україна** в творі постає як країна, сповнена важких випробувань, але й великої людяності, де навіть у часи війни зберігаються моральні цінності, готовність до самопожертви та підтримки один одного. Тютюнник підкреслює, що, попри жорстокість і трагедії війни, український народ не втратив своєї душевної щедрості і сили.

17. Автор повісті Григір Тютюнник однозначно засуджує воєнні злочини окупантів, особливо ті, що стосуються дітей. Він показує, як війна руйнує не тільки міста і села, а й дитячі долі, позбавляє дітей звичного життя, безпеки та радості. Климко, хоч і дитина, змушений брати на себе відповідальність за своє виживання та виживання інших. Наприклад, хлопець йде в небезпечну подорож по сіль, щоб допомогти вчительці та її дитині, і навіть рятує військового ціною свого життя. Окрім того, автор зображає, як діти під час війни стають свідками і жертвами насильства, голоду і смертей, що підкреслює жорстокість і аморальність війни щодо найуразливіших. Климко не тільки втрачає свою дитячість, але

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

й змушений протистояти жахам війни, що свідчить про засудження таких дій з боку автора.

18. Якби я могла змінити кінцівку твору, я б залишила Климка живим. Він досяг би Слов'янська, роздобув сіль і повернувся до своїх друзів. Після повернення він отримав би допомогу від тих, кому допоміг під час війни, і став би прикладом для інших. Люди, яких він підтримував, допомогли б йому подолати наслідки хвороби, а Зульфат разом із Климком подбали б про вчительку та її дитину. Так, фінал був би оптимістичнішим, показуючи, що навіть у найтяжчі часи життя може продовжуватися, а добро і людяність рятують навіть у найскладніших ситуаціях.

19. Асоціативне гроно до образу Климка:

- Витримка
- Доброта
- Відповідальність
- Сміливість
- Жертовність
- Самостійність
- Оптимізм
- Чуйність

Сторінка 173

1. Художня деталь – це маленький, але дуже значущий елемент у тексті, який допомагає авторові яскравіше передати загальну картину, емоційний стан персонажів або атмосферу подій. Художня деталь часто несе

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

символічне або емоційне навантаження, посилюючи сприйняття читача.

2. Кімнатна троянда, яку хлопчики перенесли з кімнати вчительки у вагон, дійсно може бути художньою деталлю. Ця квітка символізує надію, красу та життя навіть у складні часи. Автор вводить троянду у твір, щоб підкреслити ніжність і чутливість хлопчиків, їхнє прагнення зберегти щось цінне й красиве у жорстоких умовах війни. Троянда є також символом турботи про вчительку та її дитину.

3. Сіль у розв'язці твору, коли вона тече з пробитого мішка, також є художньою деталлю. Це може символізувати втрату або жертву, яку зробив Климко. Сіль, що тече, може вказувати на витрату останніх ресурсів хлопчика, його прагнення допомогти іншим ціною свого здоров'я і життя.

Сторінки 190-191

1. За жанром твір «Сіроманец» – це **А оповідання**.

2. Слова «Ти думав, що тобі кінець, Сіроманчику, ну скажи, думав?» належать **В Сашкові**.

3. Василь Чепіжний звинувачував Сіроманця в тому, що той з'їв його **В курку**.

4. Під час першої зустрічі Сашко пригостив Сіроманця **Б бутербродом**.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. На початку повісті Сіроманець змальовується як старий, виснажений вовк, який втратив свою зграю і пережив багато лихих пригод. Його минуле пов'язане з тим, що він був ватажком великої вовчої зграї, але після того, як мисливці знищили більшість зграї, Сіроманець залишився сам. Найбільше вражає його самотність, а також те, як він зумів вижити після втрати своєї сім'ї.

6. У розмові з батьком і мамою Сашко захищає Сіроманця, намагаючись переконати їх, що вовк не є небезпечним, а навпаки, він потребує допомоги. Хлопець стверджує, що Сіроманець вже не може бути хижаком і потребує піклування. Це показує Сашка як доброго і співчутливого хлопця, який готовий відстоювати тих, хто опинився в скрутному становищі.

7. Під час першої зустрічі Сашко говорить з вовком, ніби з другом. Він запитує його про його самопочуття і пропонує допомогу. Хлопець виявляє чуйність до тварини, адже він не боїться вовка і навіть пропонує йому їжу. Це підкреслює його доброту і довіру до тварин.

8. Василь Чепіжний, на перший погляд, не виглядає доброю і порядною людиною. Він зухвалий і схильний до самовихваляння, приписуючи собі подвиги, яких не здійснював. Він розповідає неправду про те, що він начебто боровся з Сіроманцем, перебільшуючи свої досягнення перед журналістами.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

9. Василь Чепіжний розповів журналістам, що він власноруч боровся з Сіроманцем і мало не загинув у цій сутичці. Однак насправді це вигадка. Метою неправдивої історії було підвищити свою репутацію і здобути славу героя.

10. У діалозі з Надією Петрівною Сашко висловлює свої думки про те, що Сіроманець не становить небезпеки і заслуговує на новий шанс. Він говорить про те, що вовки теж можуть змінюватися і що не всі хижі тварини мають бути знищені через страх. Його міркування показують його гуманність і вміння мислити поза стереотипами.

11. Опис природи в творі часто використовується для створення атмосфери самотності та напруги. Наприклад, коли Сашко зустрічає Сіроманця в лісі, навколишній пейзаж відображає суворість і відчуженість дикої природи. Використано такі художні засоби, як метафори та епітети для підсилення драматичного ефекту.

14. Сіроманець, ймовірно, поставився до Сашка по-доброму з першої ж миті тому, що він інтуїтивно відчув у хлопці доброту та лагідність. Тварини часто можуть відчути наміри людини ще до того, як та починає діяти чи говорити. Вовк, пройшовши через багато випробувань, навчився розпізнавати тих, хто ставиться до нього з добротою, і саме це він відчув у Сашкові.

15. Сашко вчинив емоційно, допомагаючи Сіроманцеві втекти з кузні, тому що не хотів,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

щоб тварина постраждала. Однак з точки зору безпеки, це могло бути ризикованим, оскільки не було певності, як поведеться вовк у подальшому. Можливо, можна було звернутися до дорослих, які б допомогли знайти для тварини безпечне місце, але Сашко діяв із сердечних мотивів і прагненням врятувати свого нового друга.

16. Найбільше здивування викликала незвична дружба між диким вовком і хлопчиком, а також сміливість Сашка у захисті Сіроманця. Погоджуюсь із тим, що інколи доброта та співчуття можуть змінити навіть найнебезпечніші істоти. Однак можна було б посперечатися щодо того, наскільки ризикованим було втручання Сашка в долю вовка. Прогнозую, що подальший розвиток подій поведе до того, що вовк і Сашко стануть нерозлучними друзями, і Сіроманець, можливо, допоможе хлопчику в складній ситуації.

17. Якби мені довелося обирати між умінням спілкуватися з тваринами та знанням усіх іноземних мов, я б обрала вміння спілкуватися з тваринами. Це дало б змогу краще розуміти природний світ, будувати гармонійні відносини з тваринами, а також могло б допомогти в їхньому захисті та піклуванні про них. Спілкування з тваринами дозволило б зрозуміти їхні потреби та почуття, що має велике значення для охорони природи.

Сторінки 200-201

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

1. Установіть відповідність:
Персонаж – Вчинок:

- Сашко – рятує Андрійка зі снігових заметів.
- Петро Лях – збирає їжу в дорогу для друга й Сіроманця.
- Галя Грушецька – рятує в снігу знесиленого Сіроманця.
- Василь Чепіжний – зачиняє Сіроманця в кузні.

2. Установіть відповідність:

Елемент сюжету – Епізод:

- Експозиція – А (знайомство із Сіроманцем, спогади вовка).
- Зав’язка – В (Сіроманець заганяє Чепіжного в багнюку).
- Кульмінація – Б (пристуність зграєю собак, Сіроманець тікає з лікарні).
- Розв'язка – Г (Сіроманець повертається в село, щоб померти).

3. Щоб повернути Сіроманцеві зір, Сашко веде його до лікарні до міста Києва (А).

4. Що спільного між Андрійком і Сашком? Як батько Андрійка (Петро Лях) поставився до Сіроманця?
Андрійко та Сашко – обидва хлопці, що проявляють доброту й милосердя до Сіроманця. Обидва намагаються допомогти тварині, хоча й кожен у своїй ситуації. Батько Андрійка (Петро Лях) теж проявив турботу, коли допоміг збирати їжу для Сіроманця, незважаючи на те, що це був вовк, він розумів, що тварина страждає.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Як жилося Сіроманцеві серед нових людей? Чи стали вони для нього друзями? Чому вовк, на вашу думку, залишається їх?

Сіроманцеві добре жилося серед нових людей. Він знайшов у них друзів, особливо в Сашкові, котрий став для нього справжнім другом. Однак, Сіроманець – дика тварина, і йому важко остаточно прийняти нові умови, тому він все ж тягнеться до свободи, що є природним для вовка.

6. Що думав Василь Чепіжний, очікуючи на повернення Сіроманця, а про що – Сашко?

Василь Чепіжний, ймовірно, думав про те, що повернення Сіроманця могло б підтвердити його розповіді журналістам і зміцнити його власну славу. Сашко ж турбувався про вовка як про свого друга і хотів допомогти йому повернути зір і врятувати від небезпек.

8. Автор описує почуття вовка, ніби людини. Які людські риси притаманні Сіроманцеві?

Сіроманець проявляє такі людські риси, як відданість, вірність, розуміння, співчуття та внутрішню силу. Його переживання і прагнення до свободи роблять його схожим на людину.

9. Варіант Б: Визначте головних і другорядних персонажів твору.

- Головні персонажі: Сашко, Сіроманець.
- Другорядні персонажі: Василь Чепіжний, Андрійко, Петро Лях, Галя Грушецька.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

11. Як ви загалом сприймаєте Сіроманця – як хижака чи справжнього друга Сашка? Обґрунтуйте свою відповідь.
Сіроманець сприймається більше як друг, а не як хижак. Він відразу доброзичливо поставився до Сашка, слухав його, не проявляв агресії, навіть коли був поранений і слабкий. Їхні стосунки більше нагадують дружбу, засновану на взаєморозумінні.

12. Які вчинки характеризують Сашка як вірного друга Сіроманця?
Сашко проявляє мужність, рішучість і співчуття, коли допомагає Сіроманцеві втекти з кузні, захищає його від нападок інших і навіть планує допомогти повернути зір.

13. Сашко – це добрий і чуйний хлопець, який щиро любить тварин і готовий допомогти навіть тоді, коли це вимагає певних жертв. Він проявляє сміливість, вирушаючи допомогти Сіроманцю, і рішучість у тому, щоб урятувати його.
Вчинки: Сашко постійно демонструє турботу про інших, особливо про Сіроманця, якого він намагається врятувати від небезпеки. Його ставлення до людей і тварин завжди добре, чуйне та справедливе.
Риси характеру: Сашко рішучий і наполегливий у своїх діях, вірний у дружбі, щирий і лагідний. Він також показує себе співчутливим і вразливим, особливо в ситуаціях, коли інші потребують допомоги. Водночас він виявляє винахідливість і здатність знайти вихід із важких ситуацій.
Мова: Сашко говорить лагідно й щиро, його

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

мова проста, але сповнена доброзичливості й розуміння.
Ставлення: Сашко викликає симпатію своєю добротою, чуйністю та відданістю своїм ідеалам. Його риси роблять його гідним прикладом для наслідування, і тому до нього можна ставитися з повагою та захопленням.

14. Визначте тему та ідею повісті "Сіроманець".
Тема: Взаємодія людини і природи, людяність і турбота про тварин.
Ідея: Гуманність і співчуття – важливі якості, які допомагають зберегти зв'язок із природою і допомогти слабшим.

15. Чого навчає повість "Сіроманець"?
Повість навчає людяності, співчуття, турботи про слабших та важливості дружби між людьми і тваринами.

16. Чому Сашко, Андрійко, Льотчик та інші персонажі розуміють, що Сіроманець – це не просто хижак?
Вони бачать у Сіроманці не тільки дику тварину, але й істоту, здатну на емоції, відданість і вдячність. Він проявляє доброту до Сашка і не нападає на людей, що допомогло їм зрозуміти його внутрішню природу.

17. Сашко діяв із добрими намірами, вирушивши до Одеси, оскільки хотів допомогти Сіроманцеві. Однак такий вчинок не можна назвати правильним з точки зору безпеки та відповідальності. Він не отримав дозволу від батьків і не зважав на можливі

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

небезпеки, зокрема труднощі дороги та потенційні загрози, які могли чекати на нього в місті. Це показує його відданість, але водночас і необережність.
Найкращим рішенням було б обговорити свою ідею з батьками або з дорослими, які могли б допомогти йому більш безпечним способом. Можливо, дорослі могли б запропонувати інше рішення, зібрати кошти або знайти ветеринара в ближчому місті, замість того, щоб хлопчик сам наражав себе на небезпеку.

18. Гуманізм у повісті "Сіроманець" проявляється через взаємодію людини і тварини, що базується на взаєморозумінні, повазі до життя та гідності кожної істоти. Одним із ключових проявів людяності є **заперечення жорстокості**. Сашко допомагає Сіроманцеві, незважаючи на те, що інші бачать у ньому лише небезпечного вовка. Він виявляє **співчуття** і вірить, що Сіроманець заслуговує на свободу, захищаючи його від інших людей. Відносини між Сашком і вовком відображають **цінність дружби**, де обидві сторони довіряють одна одній.

Через вчинки Сашка, Андрійка та інших персонажів, ми бачимо, що **людяність** виявляється в турботі про слабших, у бажанні **допомогти** та зберегти **свободу** іншої істоти. Повість також наголошує на **повазі до гідності та розуму** тварин, які, як і люди, здатні відчувати, розуміти та проявляти відданість.

MATEMATIKA.DOMA.ORG

21. Напишіть есе на тему «Незвичайна дружба хлопчика й вовка» за повістю «Сіроманець».

Повість «Сіроманець» розповідає про дивовижну дружбу між хлопчиком Сашком і вовком на ім'я Сіроманець. Ця історія виходить за рамки звичайних уявлень про відносини між людиною і дикою твариною, бо в ній перед нами постає світ, де між істотами виникає глибокий зв’язок, заснований на співчутті, довірі та взаєморозумінні.

З перших хвилин їхньої зустрічі Сашко не бачить у Сіроманці небезпеки чи загрози, як це зазвичай прийнято у ставленні до вовків. Навпаки, хлопчик ставиться до нього з турботою, розуміючи, що тварина в біді. Він не боїться вовка, а прагне допомогти йому. Така чуйність, доброта й відсутність страху стали основою для зародження цієї незвичайної дружби.

Сіроманець, попри свій дикий інстинкт, також не поводиться агресивно з хлопчиком. Він відчуває щирість Сашка і відповідає йому довірою. Цей взаємний зв'язок між ними показує, що справжня дружба не має меж – вона може виникнути навіть між тими, хто за своєю природою належить до різних світів.

Дружба Сашка й Сіроманця є символом співіснування, порозуміння між природою та людиною. Вона вчить нас, що любов, співчуття та доброта можуть подолати будь-які перешкоди, навіть ті, які на перший погляд здаються неподоланними.

Сторінки 210-211

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

1. Головні персонажі повісті «Діана»:

- Діана
- Марта

2. Домівка для Діани: Бабуся запропонувала Діані маленьку собачу будку. Діана була цілком задоволена цим житлом, оскільки вона мала схильність до простоти й була щаслива в такому затишному куточку.

3. Словесний портрет Марти: Марта – дівчинка приблизно 10-12 років. Вона має світлі коси та виглядає дуже допитливою й допитливою. Вона дбайлива, вірна й турботлива, оскільки постійно піклується про Діану і намагається зберегти з нею зв'язок.

4. Перша зустріч Марти з цуценям: Марта зустріла цуценя під час прогулянки, і з самого початку між ними встановився особливий зв’язок. Вона одразу відчула відповідальність за маленьку істоту, проявивши турботу й любов, як це зробив Сашко із Сіроманцем.

5. Слова Марти: «Я буду тобі вірна. А ти?.. А ти?»: Ці слова підкреслюють її прагнення до відданості й взаємності в стосунках з Діаною. Марта хоче бути впевненою, що їхня дружба буде міцною й триватиме все життя.

6. Чому Діана подобалася всім сусідам: Діана привертала увагу своєю добротою й вірністю. Її енергійність і життєрадісність створювали позитивний образ, і всі бачили в ній добру й віддану тварину.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. Як Діана обстоювала своє житло: Діана демонструвала захисний інстинкт щодо своєї домівки. Вона охороняла її, що свідчить про відданість і вірність своїй території.

8. Джерело під Ясеницьким лісом: Це місце стало особливим для дівчинки й цуценяти, оскільки там вони проводили час разом, і це джерело символізувало їхній спільний спокій і захист.

9. Епізод про Діану та джерело: Епізод, коли Діана допомагала Марті знайти шлях до джерела, стає важливим моментом, що підкреслює їхню взаємну підтримку й довіру.

11. Чому Діана ставилася до Марти особливо: Попри свій молодий вік, Діана відчувала глибокий зв’язок з Мартой, що відображає особливу інтуїцію й чутливість тварини до людських емоцій.

12. Що означає залишатися вірним: Бути вірним означає залишатися відданим і надійним у будь-якій ситуації. У кінці твору, найвірогідніше, як Діана, так і Марта залишаться вірними одна одній, продовжуючи свій міцний зв'язок.

13. Як ви розумієте подані нижче слова французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері? З якого твору їх узято?
Ці слова Антуана де Сент-Екзюпері взяті з його знаменитого твору *«Маленький принц»*.
Ось як я їх розумію:
«Найголовніше невидиме для очей». Ця фраза говорить про те, що справжня суть речей,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

людей і взаємин не завжди лежить на поверхні. Важливі почуття, як-от любов, дружба, відданість, не можна побачити чи виміряти матеріальними критеріями. Їх можна лише відчути серцем. Цей вислів підкреслює важливість духовних цінностей, які є найціннішими в житті кожної людини. У творі *«Маленький принц»* ця думка допомагає читачеві замислитися над тим, як важливо вміти бачити глибше й розуміти, що дійсно має значення.

Сторінки 219-221

1. Із смаколиків Діана дуже полюбляла **Г** – цукерки.

2. Як Діана гралася з Мартою та Лесею? Відповідь на це питання можна знайти, обравши малюнок підказку **В** – метелики.

3. Наприкінці твору Діана **А** – потрапила до притулку для тварин.

4. Сад Мартиної бабусі в різні пори року можна уявити таким:
Весна: У цей період сад оживає після зимового сну. Квіти починають розпускатися, і все наповнюється ароматом свіжої зелені. Сад перетворюється на місце життя і пробудження, де бабуся разом із Мартинкою доглядає кожну рослину, допомагає новим паросткам стати міцними. Цитата: "З кожним весняним промінчиком бабуся все більше нагадувала мені молоду дівчину, яка з захопленням дбала про свої квіти".
Літо: Сад перетворюється на буйство квітів,

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

яскравих фарб і плодів. Дерева стоять, обсипані фруктами, на клумбах розцвітають яскраві квіти. Працювати влітку нелегко, але бабуся ніби отримує енергію від рослин. Її руки знову молоді й вправні, коли вона збирає врожай. Цитата: "Працюючи в саду, бабуся з кожним днем ставала все молодшою – квіти, що розцвітали навколо, ніби дарували їй нову силу".

Осінь: Сад укривається золотом і червоними листям. Бабуся разом із Мартою прибирає опале листя, збирає останні врожаї. Осінь для саду – час підготовки до спокою, але для бабусі це не кінець. Вона зберігає плоди своєї праці, готуючи сад до нового року. Цитата: "У кожному золотому листі, яке ми з бабусею згрібали восени, жило щось тепле і рідне".

Зима: Сад вкритий снігом, дерева сплять, але для бабусі це час підготовки до нового життя, яке знову почнеться навесні. Вона планує, які квіти посадити, дбає про інвентар. Цитата: "Хоча сад був укритий снігом, бабуся завжди говорила, що готує його до весняного пробудження, і сама знову ставала молодшою в думках про те, як все оживе".

Пояснення, чому бабуся ніби ставала молодшою, працюючи в саду: Бабуся отримувала наснагу та життєву енергію від саду, від природи, що розквітала навколо неї. Її робота з рослинами приносила їй не тільки фізичне задоволення, а й душевний спокій та радість від того, що вона є частиною цього циклу життя. Працюючи, вона ніби входила в гармонію з природою, і це дарувало їй відчуття молодості.

МЕГАЛІКА-ДОМА.ORG

5. Як Марта допомагала бабусі по господарству: Марта дбайливо допомагала бабусі в саду: вона поливала квіти, збирала фрукти, допомагала згрібати листя восени. Вона старанно виконувала свої обов'язки і робила все з любов’ю та повагою до бабусі. Її допомога була не просто роботою, а способом виявити свою турботу про бабусю і її сад.

7. Чому односельці раптом збунтувалися проти Діани?

Односельці збунтувалися проти Діани через те, що вона здавалася їм небезпечною і нестриманою. Її капосна поведінка, пустощі та шум змусили людей відчувати тривогу та обурення. Вони вважали, що така собака може становити загрозу. Це також підживлювалося страхами та забобонами, пов'язаними з великими собаками. З тексту можна знайти рядки, де Марта спостерігала з тривогою за реакцією людей, які в один голос вимагали ізолювати собаку.

8. Розгляньте схему. Приклади з тексту, що ілюструють риси Діани.
Розумна, обережна молода вівчарка: Діана слухала команд господарів, захищала їхній дім і намагалася тримати ситуацію під контролем. Вона виявляла вірність та турботу, оберігаючи своїх близьких.
Пустотливе, капосне цуценя: Діана влаштовувала різні витівки, захоплюючись грою, нерідко роблячи шкоду у подвір'ї та викликаючи незадоволення в інших людей.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

9. Мікрофон. Як ви розцінюєте категоричну відмову Марти тримати Діану на повідку і не випускати її з подвір'я? Марта відмовлялася тримати Діану на повідку, бо вважала, що собаці потрібна свобода для розвитку. Вона вірила, що вівчарка здатна самостійно розібратися в ситуації та вчитись на своїх помилках. Однак цей підхід викликав конфлікти з оточуючими, які вважали, що така свобода небезпечна і для собаки, і для інших людей.

10. Останні дні літа Марта й Діана провели разом, сповнені відчуттям наближення змін. Марта, усвідомлюючи необхідність розлучитися з улюбленою собакою, відчувала сум і тривогу. Вівчарка, завдяки своєму інстинкту і чутливості до емоцій господарів, ймовірно, також відчувала цю тривожність у поведінці Марти. Собака могла реагувати на зміни в настрої дівчинки, хоча не повністю розуміла причину їхнього майбутнього розставання.

11. Бабуся та Марта віддали Діану доглядачеві за ставком Севі через тиск з боку односельців, які вважали собаку небезпечною. Односельці вимагали ізолювати собаку, що й змусило бабусю і Марту прийняти це рішення. З моральної точки зору, вони зробили це заради безпеки, проте рішення було болісним для Марти. Діана, безсумнівно, сумувала за дівчинкою, оскільки їхня дружба була глибокою, а собака відчувала прив'язаність до своєї господині. Це було помітно з її поведінки після розставання.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

12. Сева припустився кількох помилок у поводженні з Діаною. Насамперед, він не зміг забезпечити їй достатньо уваги, поваги та свободи, до яких вона звикла з Мартою. Він намагався тримати її більше на ланцюгу, що суперечило її природі і вихованню. Вівчарка відчувала обмеження, що викликало у неї стрес. Однак із часом Сева зрозумів, що Діана потребує більше свободи та турботи, і став краще до неї ставитися.

13. Вівчарка Діана стала вірною подругою для Марти у багатьох аспектах життя. Діана допомагала Марті не тільки в розвагах і прогулянках, але й була важливою супутницею в домашніх клопотах. Її розум, енергія та відданість допомагали Марті краще пізнавати світ і долати різні життєві труднощі. Діана відчувала емоції своєї господині, завжди була поряд і, безсумнівно, стала важливою частиною її світу.

14. Бабуся, заводячи вівчарку, ймовірно, діяла більше на основі бажання захисту й підтримки Марти, але могла не врахувати всі можливі наслідки. На той момент, вона вважала це правильним рішенням, оскільки Діана мала стати не тільки другом, але й захисницею для Марти. Проте, можливо, бабуся не повністю передбачила реакцію односельців і можливі труднощі, пов'язані з утриманням такої активної тварини в умовах сільського життя.

15. Вина людей у загибелі Діани частково полягає в їхньому страху і недовірі до

MATEMATIKA-DOMA.ORG

тварини. Ставлення односельців до вівчарки, їхній страх і тиск на Марту та її бабусю, можливо, призвели до несприятливих умов для Діани. Трагедії можна було б уникнути, якби люди виявили більше розуміння і терпіння щодо виховання тварини, а також якби власники врахували потреби собаки і краще підготували її до умов життя в селі.

16. Образи Марти та Сашка мають багато спільного в їхньому ставленні до тварин. Обидва герої дуже чуйні, добрі і відповідальні за своїх улюбленців. Вони демонструють глибоку емоційну прив'язаність до тварин і готовність допомогти їм у будь-якій ситуації. Обидва персонажі ставляться до своїх тварин не просто як до улюбленців, але як до вірних друзів і членів родини. Сашко міг би знайти спільну мову з Діаною, оскільки його тепле ставлення до Сіроманця говорить про його здатність розуміти тварин і будувати з ними особливий зв’язок.

22. Напишіть фанфік до повісті «Діана». Уявіть, що трагедії вдалось уникнути.
Фанфік до повісті "Діана":
Марта сиділа на ганку, дивлячись, як Діана, щаслива і грайлива, бігає по подвір’ю. Її очі світилися радістю, бо після всього, що трапилося, їм вдалося уникнути трагедії. Односельці, які спочатку ставилися до вівчарки з підозрою, поступово змінили свою думку.
Одного дня, коли небезпека здавалася невідворотною, бабуся Марти вирішила

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

звернутися до сільського ветеринара, якому довіряли всі місцеві жителі. Він пояснив людям, що Діана не є загрозою, а навпаки – добре вихована і готова захищати не тільки свою господарку, але й усе село від небезпеки. Це переконало односельців, і вони поступово почали ставитися до собаки з повагою.

Тим часом Сева, який раніше припустився помилок у догляді за Діаною, вирішив виправити свої вчинки. Він провів час із вівчаркою, навчився правильного поводження з нею і зрозумів, наскільки важливо давати собаці увагу та любов.

Марта була дуже вдячна за підтримку односельців і Севи, і тепер Діана була не просто її улюбленицею, а справжньою частиною родини. Вони разом працювали в саду, гуляли лісом і щовечора Діана лежала біля Марти, віддано слухаючи її розповіді про пригоди.

Життя у селі стало тихішим і спокійнішим. Люди більше не боялися Діану, і навіть найменші діти приходили до Марти, щоб погладити вірну вівчарку. Трагедії вдалося уникнути завдяки розумінню, терпінню і дружбі, яка змінила все.

Сторінки 223-224

1. У вірші В. Підпалого «Бачиш: між трав зелених...» автор засуджує байдужість, жорстокість і зраду, коли люди не захищають беззахисних і не звертають увагу на страждання тих, хто не може себе захистити.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

2. Автор обирає персонажами свого твору найслабших і найбільш беззахисних істот – пташенят, які не здатні самостійно боротися за своє життя. Вони є символом беззахисності та безпорадності перед світом і людьми.

3. Ліричний герой просить зупинити насилля над пташиними гніздами, закликаючи стати «навшпиньки» – тобто обережно та шанобливо підходити до природи, не порушувати гармонію життя маленьких істот. У реальному житті не можна чіпати пташині гнізда, адже це може спричинити шкоду для пташенят і порушити їхню безпеку.

4. У вірші є рядки, які висловлюють обурення ліричного героя тим, що люди ставляться до природи й пташок без відповідальності та любові. Цей гнів викликає байдужість і жорстокість до беззахисних істот.

6. Ліричний герой звертається до кожного з нас, до всіх людей, закликаючи їх ставитися до природи з любов'ю і обережністю. Він просить не бути пасивними спостерігачами, а діяти на захист тих, хто беззахисний. Герой намагається переконати, що просте співчуття не достатнє – потрібно вірити в силу добра і робити конкретні кроки для збереження життя і гармонії в природі. Він закликає не виправдовувати бездіяльність слабкістю, а навпаки – діяти рішуче на благо інших.

7. Так, можна стверджувати, що ліричний герой – це щира і добра людина, яка дбає про бережливе ставлення до всього живого. Він виступає як захисник природи і слабших

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

істот, закликаючи до дій на їхній захист. Його обурення з приводу байдужості людей свідчить про те, що він глибоко переймається долею беззахисних і прагне побудувати світ, де панує любов, обережність і відповідальність.

11. У житті бути уважним до всього, що нас оточує, дійсно складно, оскільки сучасний світ швидкий і сповнений інформаційного перевантаження. Людям часто бракує часу і енергії, щоб зупинитися і звернути увагу на деталі навколишнього світу. Нашим сучасникам заважає байдужість, відсутність екологічної освіти, надмірний споживацтво і вплив медіа, які не завжди пропагують бережливе ставлення до природи.

12. Настанова ліричного героя сьогодні надзвичайно важлива – це заклик до відповідальності й дбайливого ставлення до природи. Він нагадує нам про важливість дій, а не просто співчуття. На запитання «Навіщо людині руки й серце?» можна відповісти так: руки потрібні, щоб творити добро і захищати слабших, а серце – щоб відчувати любов, співчуття і розуміти важливість захисту всього живого.

13. Почуття і думки ліричного героя дуже близькі до переконань Сашка з повісті «Сіроманець». Обидва герої відчувають глибоку відповідальність за природу та тварин, вони не можуть залишитися байдужими до страждань живих істот. Як ліричний герой закликає до дії на захист

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

природи, так і Сашко рятує Сіроманця, не дозволяючи жорстокому поводженню з тваринами.

14. Мікрофон:
• Найбільше у вірші В. Підпалого мене вразило щире звернення до людей з проханням захищати природу.
• Я згоден/згодна з поетом, що треба в житті бути активним захисником всього живого, бо, на мою думку, це допоможе зберегти гармонію між людиною і природою.
• Після прочитання поезії В. Підпалого в мене виникли позитивні емоції, як-от: захоплення, повага, любов і вдячність за заклик до відповідальності.

Сторінка 226

1. У вірші поетеса зображує сумну картину, де річка зникла, а її місце зайняли пустелі та мертві береги. Це змушує замислитися про занепад природи, втрату життя в місцях, де колись була вода, що є символом життя та благополуччя.

2. Вірш свідчить, що річка колись була живою, забезпечувала життя флори та фауни на її берегах, але з часом вона зникла, ймовірно, через людську діяльність або зміни в природі. Річка могла зникнути через знищення природи, засуху або екологічні проблеми.

3. Якщо річка знову стане повноводною, картина зміниться: відродяться луки, повернеться життя до берегів, річка буде

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

знову текти, живлячи все навколо. На картині можна було б побачити буяння зелені, відновлення природи, річкові пейзажі з птахами та звірами.

4. Лірична героїня відчуває глибокий сум, самотність, безвихідь через зникнення річки. Її почуття можна охарактеризувати як страх, тривожність за майбутнє природи, відчай через втрату чогось важливого.

5. Одна з метафор у тексті – «мертві річки», яка передає втрату життя й динаміки в природі.

6. Серед поданих тверджень найкраще відповідає перше: «Природа – це безмежний дар для всіх поколінь», оскільки вірш акцентує на важливості збереження природи і турботи про неї.

7. У творі йдеться про втрату річки, але ця річка може бути символом глобальних екологічних проблем, які стосуються всього світу.

8. Збереження річки є актуальним завданням, як і збереження екології в цілому.

Сторінка 227

1. Мікрофон. Картину, що постає після прочитання вірша Ліни Костенко, можна уявити як зимове село, поглинуте тишею і холодом. Будинок стоїть серед пустки, ніби відокремлений від усього світу, оточений снігами і спогадами про минулі часи. Поетесі вдалося передати самотність природи та тиху

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

меланхолію господарства, яке занурене у свої спогади.

2. У хаті живе «сивий-сивий спомин», тобто спогади про минуле. Це може бути символом зів'янулої молодості, часу, що пройшов, а також пустоти, яка залишилась у хаті. Вірш передає відчуття занепаду і втрати.

3. Центральним образом у творі є хата, навколо якої об'єднуються інші елементи – тин, груші, комин, що створюють загальну картину старого, забутого господарства, де минуле здається більш важливим, ніж теперішнє.

4. Зображені образи змальовують поетичний пейзаж зими. Вони передають сумну, відчужену атмосферу, де все занурено у спогади про минуле.

5. Фраза «Все згадує себе в свою найкращу пору» підкреслює ностальгію за молодістю та часами, коли життя було активним і насиченим.

6. В останньому рядку «стежка, по якій вже тільки сніг іде» символізує відсутність життя і руху, що підтверджує відчуття занепаду та покинутості, як і в усьому вірші.

Сторінки 238-239

1. Події в оповіданні Н. Околітенко «Крок вікінга» відбуваються: В космосі.

2. На борту космічного корабля перебували: В Ів і Микола.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

3. Під час посадки корабля зі столика впав: В компас.

4. Астронавтам здавалося, що чужа планета ласциться до них, мов: В лисиця.

Аналізуємо:

5. Мікрофон. Оповідання спонукає до роздумів про ризики й невідомість, з якими стикаються люди в далекому космосі, а також про цікавість і прагнення досліджувати нові світи.

6. Астронавти вирушили до надзвичайно далекої зоряної системи, щоб дослідити зірку Бернарда, оскільки це була нова і непізнана територія, яка обіцяла нові відкриття та можливості.

7. Ів і Микола не до кінця усвідомлювали всі небезпеки, пов’язані з подорожжю, зокрема тривалість подорожі і можливі труднощі. У тексті є моменти, коли герої стикаються з непередбачуваними подіями, що свідчить про складність подорожі.

8. З вірша, який прочитав Ів, стає зрозуміло, що письменник хотів підкреслити важливість пошуків та дослідження нового, а також роздуми про людську присутність у космосі. Вірш викликає емоції захоплення перед невідомим та відвагу перед труднощами, що підсилює головну ідею оповідання.

9. Відчуття Іва й Миколи під час польоту та приземлення: На початку польоту Ів і Микола були сповнені ентузіазму та

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

допитливості. Їх охоплювало відчуття пригоди й відкриття нового, адже вони вирушали в подорож до далеких зірок. Однак під час польоту їх фізичний стан поступово почав погіршуватися через тривалу ізоляцію та вплив умов космосу. Емоційний стан також змінився – від збудження до тривоги і виснаження. Під час приземлення астронавти відчули сильний фізичний дискомфорт, що супроводжувався невизначеністю через те, що їх чекало на невідомій планеті.

11. Як спочатку видалась астронавтам невідома планета?: На перший погляд, планета здалася астронавтам привітною і навіть загадковою. Вона приховувала в собі красиві, але оманливі ландшафти, які спершу викликали захоплення. Проте згодом астронавти зрозуміли, що планета небезпечна. В описі є момент, коли герої відчули, що їх наче охоплює «лисячий хитрий погляд» планети, яка приховувала потенційні загрози для їхнього життя.

12. Чи забули про астронавтів на Землі через чотириста років?: Ні, на Землі не забули про астронавтів. Під час космічного зв’язку астронавти повідомляють землянам про свої відкриття, зокрема попереджають про необхідність дбайливого ставлення до біосфери Землі. Їхній зв'язок нагадує про важливість усвідомлення відповідальності за планету, на якій живуть.

13. Про що нагадали Миколі зорі, які він побачив крізь стелю космічного корабля?:

MATEMATIKA-DOMA.ORG

Зорі, які Микола побачив, нагадали йому про рідну Землю, про мільйони зірок, які він спостерігав із дитинства. Цей епізод підштовхує до думки про те, що, незважаючи на всю космічну мандрівку, рідна планета є унікальною і незамінною, і це підкреслює важливість збереження її біосфери.

14. Доведіть, що оповідання «Крок вікінга» – це наукова фантастика: Оповідання «Крок вікінга» містить усі елементи наукової фантастики: дія відбувається в космосі, сюжет охоплює подорожі на інші планети, використано наукові та технічні аспекти, такі як космічний корабель, астронавти, міжпланетні подорожі. Також порушуються екологічні питання та наукові дослідження, що є типовими для науково-фантастичних творів.

16. З яким закликом звернувся Микола до землян?: Микола звернувся до землян із закликом: «Бережіть нашу біосферу!». Його спонукало до цього розуміння, що пошуки іншої планети, придатної для життя, можуть бути марними, і найважливіше – зберегти ту, яка вже є, тобто Землю. Ці слова слід розуміти як нагадування про необхідність дбайливого ставлення до природи і нашого спільного дому.

Чи даремною була космічна експедиція?: Експедиція не була даремною, навіть якщо не було знайдено нову придатну для життя планету. Астронавти винесли важливі уроки: вони краще зрозуміли тендітність життя на

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Землі і цінність біосфери рідної планети. Їхній заклик до збереження біосфери може мати великий вплив на свідомість людей на Землі, що робить їх місію вагомою і корисною для майбутніх поколінь.

МАТЕМАТІКА-DOMA.ORG